

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra speciální pedagogika

REGIONÁLNÍ POLITIKA ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM
POSTIŽENÍM

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor práce: Anna Zelinger

Vedoucí práce: Olga Krejčířová Doc.PhDr.,PhD

Olomouc 2011

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Olomouc.....

.....

Podpis

Děkuji vedoucí bakalářské práce Olze Krejčířové Doc. PhDr., PhD za ochotu, vstřícnost, odbornou pomoc a podnětné připomínky k mé práci.

OBSAH

ÚVOD	6
------------	---

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	8
1.1 Osoby s postižením hybnosti.....	9
1.2 Osoby s postižením zraku.....	11
1.3 Osoby s postižením sluchu.....	15
1.4 Osoby s mentálním postižením.....	16
2 HISTORICKÁ VÝCHODISKA.....	17
3 OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM.....	19
4 TRENDY V ZAČLEŇOVÁNÍ-INTEGRACE, INKLUZE, PORADENSTVÍ.....	22
4.1 Integrace, inkluze.....	22
4.2 Poradenství.....	23
5 PODPOROVANÉ ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM – UPLATNĚNÍ NA BĚŽNÉM TRHU PRÁCE.....	26
5.1 Chráněná pracovní místa, chráněné pracovní dílny.....	32
5.2 Sociální péče.....	36
5.3 Legislativa zaměstnávání osob se zdravotním postižením.....	37
5.4 Systém komunitního plánování sociálních služeb ve městech.....	38
5.5 Komunitní plánování města Zlín.....	39

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 FREKVENCE ZAMĚSTNANOSTI OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM V REGIONU ZLÍN.....	41
6.1 Problémové otázky.....	41
6.2 Použité metody.....	42
6.3 Charakteristika zkoumaného souboru.....	44
6.4 Průběh šetření.....	44
6.5 Ověření problémových otázek.....	50

ZÁVĚR.....	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	55
ANOTACE.....	57

Úvod:

Zaměstnanost, procento nezaměstnanosti, úřad práce, sociální politika, to jsou termíny, které slýcháme dennodenně. Po roce 1989 na základě změny politického systému však tyto termíny nabyly rámeček změn, které vedly k nastolení nových podmínek, zákonů ale i životních podmínek, které se dotkly všech lidí v České republice. Zaměřím-li se na osoby se zdravotním postižením, tak zejména pro ně přinesla tato doba podstatné změny a to ve všech oblastech života. V dnešní době, vlivem neustálých politických změn se v současné době výrazně zlepšují ve směru do kvality jejich řízení.

Tématem bakalářské práce je „Regionální politika zaměstnávání osob se zdravotním postižením“. Studium speciální pedagogiky umožňuje hlubší náhled do problematiky zaměstnávání osob se zdravotním postižením a jejich uplatnění na trhu práce. Uvědomujeme si, jak složité to osoby se zdravotním postižením mají a proto je v Bc poukazováno na tento problém. Těžiště je v průběhu integrace osob se zdravotním postižením, se zaměřením na problémy se kterými se postižení při hledání uplatnění na trhu práce potýkají. Šetření bylo lokalizováno do regionu Zlín, ve kterém se občas zdržuji.

Z uvedeného vyplývá, že cílem práce je zjištění stavu politiky zaměstnanosti v kontextu se zaměřením na osoby s mentálním postižením v rámci zlínského regionu.

Bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol. Prvních pět tvoří teoretickou část, šestá popisuje šetření zaměstnanosti osob s mentálním postižením, které jsem provedla formou dotazníku na zaměstnavatele.

V první kapitole se zabývá osobami s e zdravotním postižením a jejich charakteristiky dle druhu a stupně postižení.

Ve třetí kapitole je ve zkratce nastíněna historie péče o zdravotně postižené a některé významné osoby které se tuto problematiku vynesli na světlo.

Problematika osob se zdravotním postižením je velmi obsáhlá, proto se bakalářská práce zaměřuje na jedno postižení a to mentální, které je podrobněji rozvedeno ve třetí kapitole.

Ve čtvrté kapitole se zaměřuji na dlouhodobé trendy, které tuto problematiku provází. Je zde rozvedena integrace, inkluze a poradenství a služby s tím spojené.

Pátá kapitola je zaměřena na uplatnění osob na trhu práce a některé profese vhodné pro mentální postižení, sociální péči, legislativu a následný systém komunitního plánování města Zlín.

Šestá kapitola obsahuje praktickou část, která je zaměřena na frekvenci zaměstnanosti osob, na problémové otázky zpracované formou dotazníku a jeho vyhodnocení.

Cílem bakalářské práce je poukázat na problematiku zaměstnávání osob se zdravotním postižením v regionu Zlín.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Osoby se zdravotním postižením.

Osobami se zdravotním postižením se zabývá vědní disciplína speciální pedagogika. Tento pojem se v našich zemích ustálil v 60 a 70 letech 20. století a zabývá se zákonitostmi rozvoje, výchovy a vzdělání, přípravy pro sociální integraci osob se zdravotním postižením, jejich vzděláním a přípravou pro pracovní a společenské uplatnění. Tyto osoby jsou znevýhodněny v důsledku mentálního, smyslového, motorického postižení, nebo sociálního znevýhodnění. V dnešní době užíváme více pojmy handicapovaný, člověk se speciálními potřebami, dítě, dospělí, osoba, člověk se speciálními výchovnými potřebami, člověk znevýhodněný.

Speciální pedagogika je vědním oborem v soustavě pedagogických věd. V oblasti jejího zájmu jsou osoby se zdravotním postižením od narození až do smrti. Cílem je, aby se tyto osoby vyrovnaly se svým postižením a dokázali se včlenit do běžné společnosti. Musíme pamatovat na to, že každá osoba se zdravotním postižením potřebuje individuální přístup, proto nároky musíme podřizovat schopnostem každého jedince. Současná speciální pedagogika našla svá východiska v pojetí Miloše Sováka (1972) a člení se na 6 oborů:

-psychopedie- zabývá se osobami s mentálním postižením

-tyflogopedie- zabývá se osobami se zrakovým postižením

-etopedie- zabývá se osobami obtížně vychovatelnými a s poruchami chování

-surdopedie- zabývá se osobami se sluchovým postižením

-somatopedie- zabývá se osobami s postižením hybnosti, tj. tělesně postižených, nemocných a zdravotně oslabených

V posledních desetiletí k nim byly přiřazeny ještě další dva obory a to speciální pedagogika osob s vícenásobným postižením, tj. osob s více vadami a speciální pedagogika s parciálními nedostatky, tj. osob se specifickými poruchami učení, chování a pozornosti.

Osoby označujeme podle typu postižení. Defekt (z latinského defektus – úbytek vada, nedostatek porucha) Sovák (1983) chápe jako vadu chybění, nedostatek v anatomické stavbě organismu, v jeho funkcích. Tyto vady poškozují integritu organismu v oblasti psychické, sociální, senzorické a somatické. Sovák (1983) také považuje vadu (také

porucha, narušení) za vývojově podmíněnou se zvrtným charakterem. Vady dělíme z hlediska vzniku, na vrozené (vznikají v období prenatalním, perinatálním, postnatálním do jednoho roku života) a získané (vznikají v průběhu celého života nemocí nebo úrazem). Podle charakteru členíme vady na orgánové (postihují orgány, jejich části, jejichž příčinou může být vývojová vada, nemoc nebo úraz) a funkční (porucha funkce orgánu nebo celého organismu, nedojde však k poškození tkáně, patří sem orgánové neurózy, psychoneurózy, poruchy chování. Podle druhu se vady dělí na pohybové, zrakové, sluchové, řečové, mentální postižení, poruchy chování, parciální postižení a vícenásobné postižení. V poslední řadě dělíme vady podle intenzity a to na lehké, středně těžké a těžké.

Po roce 1989 vlivem zahraničních styků se v mezinárodní klasifikaci začalo užívat mnoho dalších termínů. Jedním z nich je pojem disaptibility, disability (z angl. disable-hendikepovat, zmrzačit, zneškodnit), který bývá překládán jako omezení funkce nebo ztráta části těla nebo orgánu. K u nás již dobře zavedeným termínem je anglický výraz handicap (postižený, nevýhoda, znevýhodnit).

1.1 Osoby s postižením hybnosti.

Se somatickým poškozením označujeme osoby jako pohybově postižené nebo osoby s postižením hybnosti a zabývá se jimi vědní obor somatopedie (soma-tělo, paidea-výchova).

Renotierová a Ludíková (2006, s. 209) uvádí, že „Předmětem somatopedie je výchova a vydělání tělesně postižených a zdravotně oslabených dětí, mládeže a dospělých, která je zaměřena k jejich socializaci nebo resocializaci, k celkové přípravě na život ve změněných, většinou ztížených životních podmínkách.“

Tato porucha může mít přechodný nebo trvalý charakter a vzniká primárně jako následek přímého poškození pohybového aparátu v souvislosti s vadným vývojem, úrazem nebo nemocí. Sem patří vrozená tělesná postižení (Př. amélie, dysmelie, fokomélie, dětská mozková obrna), tělesná postižení získaná po úraze (zlomeniny obratlů, poškození periferních nervů), tělesná poškození získané po nemoci (revmatická onemocnění, dětská infekční obrna, Perthesova nemoc, myopatie) Sekundárně, kdy je pohyb omezen nebo znemožněn nemocí či poruchou ale tato nemoc nebo porucha přímo nezasáhla pohybové ústrojí. Jako jsou onemocnění dýchacích orgánů (průduškové astma, alergická

onemocnění), nemoci krve a krevního oběhu (chudokrevnost, zvýšený krevní tlak), nemoci trávicího traktu (Crohnova nemoc, peptická choroba žaludku a dvanáctníku), choroby ledvin a močových cest (Enuréza, infekce močových cest), choroby žláz s vnitřní sekrecí (diabetes mellitus, struma) Dále je dělíme na lehké, střední a těžké poruchy hybnosti. Začlenění do pracovního procesu, zejména těžce tělesně postižených jedinců a jedinců s vícenásobným postižením, tj. s kombinací tělesného, mentálního nebo smyslového postižení je považováno za nejproblémovější. V důsledku pohybového postižení v dospělosti bývá zahájen rekvalifikační proces zaměřený na nově vyhovující způsob zaměstnávání. Usiluje se v něm o to, aby bylo dosaženo potřebného výkonu náhradním způsobem. Pokud se začlenění osob s pohybovým postižením povede, je tím nesmírně posilována psychická složka jedince s postižením a do budoucna se snižuje míra služeb a sociálních dávek.

Obecná charakteristika z hlediska zaměstnávání:

V oblasti zaměstnávání osob s tělesným postižením je důležitá spolupráce s odbornými pracovišti, jako rehabilitačními centry, ergonomickými, ergoterapeutickými a sociálně rehabilitačními pracovišti.

Důležitou roli zde také mohou hrát osobní asistenti, kteří poskytují své služby při studiu, přípravě na povolání, při zaměstnání i při zajištění podmínek pro kvalitní život v domácím prostředí.

Důležitou roli v zaměstnávání osob s tělesným postižením sehraávají výrobní družstva, chráněné dílny, chráněná pracoviště, systém podporovaného zaměstnávání, podniky zaměstnávající převážně osoby se zdravotním postižením. Různé nabídky jak pracovní, tak i poradenské, vzdělávací a doškolovací nabízejí také různá občanská sdružení a další organizace tělesně postižených.

Nejčastější zaměstnavatelé:

-výrobní družstva

-chráněné dílny

-chráněná pracoviště

-podporované zaměstnávání

-podniky zaměstnávající převážně osoby se zdravotním postižením

Nejčastější uplatnění v oborech:

-administrativní práce, práce s PC

-ekonom, účetní

-služby

<http://www.praceprozp.cz/hledani-prace/seznam-zvlaste-vhodnych-pracovnich/dusevni-postizeni.html>, 21. 3. 2011

RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. a kolektiv. *Speciální pedagogika*. 4. vydání
Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 209. ISBN 80-244-1475-9

SOVÁK M.: *Nárys speciální pedagogiky*. Praha: SPN 1975

1.2 Osoby s postižením zraku.

Osobami s postižením zraku, jejich výchovou, vzděláním a přípravou na život se zabývá vědní disciplína speciální pedagogiky – tyflopédie. (z řeckého tyflos – slepý, paidea – výchova)

Renotierová, Ludíková (2006, s. 209) uvádí, že „Cílem tyflopédie je maximální rozvoj osobnosti jedince se zrakovým postižením, což znamená nejen dosažení nejvyššího stupně socializace, včetně zajištění adekvátních podmínek pro edukaci, ale i přípravu na povolání, následné pracovní zařazení a plnohodnotné občanské uplatnění.“

Za osoby se zrakovým postižením označujeme ty jedince, u kterých nedošlo k nápravě vidění ani po chirurgické či optické úpravě. Vzhledem ke stupni postižení tvoří tyto osoby různorodé skupiny. A to osoby nevidomé, osoby slabozraké, osoby se zbytky zraku a osoby se zbytky binokulárního vidění. Velký význam hraje vznik postižení, věk postiženého atd. Toto postižení se velmi promítá do psychického vývoje osobnosti a proto je velmi důležitý individuální přístup ke každé osobě se zrakovým postižením.

Středoškolské profese pro osoby se zrakovým postižením většinou navazují na vzdělávací programy speciálních středních škol pro zrakově postižené. Profese vyžadující vyšší odborné a vysokoškolské vzdělání nejsou však už takto určené. V tomto případě se zpravidla jedná o duševní, intelektuální profese. Výběr oboru záleží na samotném jedinci, na jeho objektivním posouzení, zda pracovní činnosti vzhledem ke zrakovému postižení zvládne. Záleží na úpravě pracovního prostředí a dostupnosti kompenzačních pomůcek. V současné době, kdy technologie je dokonalejší, je umožněn i širší výběr pracovních pozic. Vždy je vhodné, zvážit pracovní pozici v souladu s profesiogramem /podrobný popis profese/, který taktéž vymezuje zdravotní omezení vylučující či jen omezující výkon profese. Doporučuji např. <http://www.istp.cz>, odkaz Kartotéka typových pozic.

Obecná charakteristika osob slabozrakých z hlediska zaměstnávání:

Toto postižení představuje výrazné snížení zrakových možností, které se projevuje hlavně v procesech vnímání a představování. To pak může vést ke komplikacím v orientaci, rychlejší únavnosti zraku, ke snížené výkonnosti intelektuální i fyzické.

Situaci slabozrakých lze zlepšit speciálními vzdělávacími a rehabilitačními podmínkami. Jde především o optimální podmínky vylučující zrakovou únavu. K nim patří:

- používání optických prostředků korekce (např. brýle, speciální lupy, zvětšení obrazu nebo textu);
- intenzivnější osvětlení pracovního místa;
- přizpůsobení pracovních pomůcek;
- racionální režim využívání zraku a jeho výcvik (reedukace).

Uvedené charakteristiky platí do jisté míry i pro osoby s vadami binokulárního vidění. Zpravidla se jedná o snížení zrakových schopností jednoho oka. Má to za následek nedostatky v hloubkovém vidění a v omezení zorného pole. Jedná se převážně o vady poměrně dobře kompenzovatelné. Přesto však do jisté míry omezují možnosti pracovního uplatnění (např. v dopravě).

Obecná charakteristika osob nevidomých a prakticky nevidomých z hlediska zaměstnávání:

Pro nevidomé nebo osoby s těžkým zrakovým postižením je důležitá dostupnost práce s počítači s hlasovým výstupem či přídatným zařízením s Braillovým písmem a dalšími komunikačními pomůckami. Nezbytná je individuální úprava pracoviště a výběr pracovních pomůcek a zařízení modifikovaných pro osoby se zrakovým postižením. Zvláštní pozornost si vyžaduje problematika zaměstnávání osob později osleplých, jejich návratu do původního povolání nebo účasti v rekvalifikačních kurzech. Získané zrakové postižení může ohrozit fyzickou i psychickou výkonnost. V Praze 6 působí pro tuto skupinu postižených již řadu let Rehabilitačně rekvalifikační středisko Dědina, které nabízí sociálně rehabilitační výcviky, pracovní rehabilitaci a rekvalifikační kurzy.

Programy pracovní rehabilitace pro později osleplé osoby (nevidomí, prakticky nevidomí) vybavují klienty dovednostmi a návyky, jejichž zvládnutí je nezbytné pro zařazení do některého rekvalifikačního kurzu nebo do zaměstnání, k jehož výkonu není nutná speciální rekvalifikační příprava. Jedná se např. o zvládnutí obsluhy elektronických kompenzačních pomůcek pro zpřístupnění informací, rozvíjení manuálních zručností ad. Na programy pracovní rehabilitace navazují rekvalifikační programy.

Klienty rekvalifikačních a pracovních rehabilitačních programů se mohou stát:

li své původní zaměstnání v důsledku ztráty nebo vážného poškození zraku v produktivním věku;

b) občané s dlouhodobým těžkým zrakovým postižením, kteří již vykonávali své původní povolání za zvlášť upravených podmínek, toto zaměstnání však ztratili a nyní se snaží nalézt nové;

c) občané, kteří ztratili zrak v průběhu studia nebo přípravy na povolání;

d) občané s těžkým zrakovým postižením od mládí, kteří se připravovali na speciální povolání, ale z důvodu rozporu mezi zaměřením vzdělávacích zařízení a potřebami trhu práce své zaměstnání nenalezli.

Věková hranice je stanovena na 16 let až po dosažení věku dvou let před vznikem nároku na starobní důchod. Rekvalifikace končí závěrečnou zkouškou. Středisko se současně s ukončením rekvalifikace stará i o umístění klienta v odpovídající pozici na trhu práce.

Rekvalifikační programy – Dědina o.p.s.:

-Masér

-Tkalcovská výroba

-Košíkářská výroba

-Keramická výroba

-Zvukový designér

-Obsluha osobního počítače se speciální úpravou pro zrakově postižené při práci v intelektuálních profesích.

TyfloCentrum o.p.s. Praha nabízí vzdělávací kurzy:

-Komunikační a sociální dovednosti

-Telemarketing-Operátor a dispečer

-Angličtina se zaměřením na komunikaci v zaměstnání

<http://www.praceprozp.cz/hledani-prace/seznam-zvlaste-vhodnych-pracovnich/dusevni-postizeni.html>, 6. 2. 2011

RENOTIÉROVÁ, M.,LUDÍKOVÁ,L. a kolektiv. *Speciální pedagogika.* 4.vydání Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 209. ISBN 80-244-1475-9

1.3 Osoby s postižením sluchu.

Sluchově postiženými se zabývá vědní disciplína speciální pedagogiky – surdopedie (z latinského surdus – hluchý, paidea – výchova). Jejím cílem je poskytnout osobám se sluchovým postižením vzdělání, kterým by dosáhli celkový rozvoj osobnosti a maximální začlenění do společnosti. Za osoby se sluchovým postižením považujeme ty jedince, u kterých nedošlo k nápravě sluchu ani po kompenzaci technickými pomůckami. Postižení sluchu bývá způsobeno rozličnými typy poruch a dělíme je dle velikosti sluchové ztráty, místa vzniku a doby vzniku sluchové poruchy. Místem vzniku myslíme místo patologického nálezu a ty dělíme na převodní vady, percepční vady, smíšené vady, centrální vady. Z hlediska klasifikace dle doby, dělíme na vady vzniklé v prenatálním, perinatálním a postnatálním období. Sluchové poruchy vznikají nejrůznějšími příčinami a to jak dědičnými tak získanými.

Obecná charakteristika:

Největším problémem v souvislosti s pracovním uplatněním je komunikace neslyšících. Potenciální zaměstnavatelé a další zúčastněné strany by měly vědět, že neslyšící mají státem uzákoněný nárok na tlumočnické služby. Rozvíjející technika a technologie umožňují širší možnosti pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením, a to nejen díky dostupnosti kompenzačních pomůcek, ale i vhodným přizpůsobením pracovního prostředí a pracovních podmínek. Vybrané pracovní pozice vycházejí z dostupných středoškolských studijních a učebních oborů přednostně určených pro osoby se sluchovým postižením. Neznamená to však, že jiné obory nemohou tyto osoby vykonávat. Navíc výčet neobsahuje tzv. intelektuální profese vyžadující vysokoškolské vzdělání, kde zpravidla i osoby se sluchovým postižením nacházejí velmi široké uplatnění za předpokladu využití kompenzačních pomůcek či metod alternativní komunikace. Vždy je však vhodné, zvážit pracovní pozici v souladu s profesiogramem /podrobný popis profese/, který taktéž vymezuje zdravotní omezení vylučující či jen omezující výkon pracovní činnosti. Doporučuji např. <http://www.istp.cz>, odkaz Kartotéka typových pozic.

<http://www.praceprozp.cz/hledani-prace/seznam-zvlaste-vhodnych-pracovnich/dusevni-postizeni.html>, 16. 4. 2011

1.4 Osoby s mentálním postižením

Specifickou skupinu mezi zdravotně postiženými tvoří osoby s mentálním postižením a zabývá se jimi speciálněpedagogická disciplína - psychopedie. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením je téma velmi obšírné, proto je cílem této bakalářské práce zaměřit se více na jednu specifickou skupinu a to konkrétně na osoby s mentálním postižením. Specifikace této skupiny osob bude obšírněji rozvedena v kapitole 3.

2 Historická východiska péče o osoby s postižením.

Z historie víme, že osoby se zdravotním postižením byly vytěsňovány na okraj společnosti. Už v Antické společnosti Hypokrates dokazoval, že za mentálním postižením stojí porucha mozku. A tato společnost již začala odlišovat slabomyslnost vrozenou od získané. Starověk zaujal k postiženým jedincům dvojí postoj. Na straně jedné byli blázni a šílenci považováni za šťastlivce na něž shlédl bůh a jiní nazýváni splozenci ďáblůvými. Středověk navázal na antické myslitele, ale duševní poruchy byly předmětem démonologie. Už v tomto období vznikají první klášterní hospitály, útulky pro staré, nemocné a duševně nemocné. O postižené pečovali mniši s lékařskou průpravou. Ve Švýcarsku vniká první azylové zařízení pro kretény. K první klasifikaci duševních poruch dochází v období renesance v díle basilejského lékaře Felixe Plattera.

Sovák (1975) hovoří o čtyřech stádiích vztahu společnosti k postiženým lidem. Mluví o stadiu: represivním, zotročovacím, charitativním a socializačním. Děti s postižením mnohdy zabíjeny, o čemž svědčí historické prameny především ze staré Sparty a Říma, ti kteří přežívali, neměli nárok na žádné vzdělání. U nás byl v 17. Století prvním průkopníkem světového významu Jan Amos Komenský, který ve svém díle Didactika Magna psal, že „všichni lidé, kteří se narodili lidmi, narodili se hlavně k tomuto účelu, aby byli lidmi“. Myslí tím to, že každý člověk se rodí s holou myslí, užívá pojmu nepopsaná tabulka a měl být pedagogickým působením vzděláván. Za zmínku také stojí lékař a pedagog Karel Slavoj Amerling (1807-1884), věnoval se především slabomyslným, ale jeho myšlenky lze praktikovat na všechny osoby s postižením. Velmi dobře to vystihuje jeho výrok: „Kdo národ svůj miluje, neposadí mu na hlavu klobouk, dokud neobul bot, kdo pomoci chce, zdůli musí začít“. V 17. a až do poloviny 19. století společnost příliš nepodporovala humánní snahy některých jedinců. Byli to většinou pedagogové, jež si vzali za cíl vybudovat ústavy pro jednotlivé skupiny zdravotně postižených a sociálně ohrožených dětí a dospělých. Období první světové války a také po ní sebou přineslo řadu sociálních problémů a týkalo se také dětí a mládeže „abnormní“. František Čáda (1865-1918) psycholog a reformní organizátor usiloval o to, aby pedopatologie propojovala vědy o biologii i psychologii „abnormního dítěte“. A poprvé užil termínu děti úchylné. Pedagog Josef Zeman (1867-1961) s jehož jménem je spojen zákon o pomocných školách z roku 1929. Prof. MUDr. et PhDr. Miloš Sovák (1905-1985) zavedl pojem defektologie a v roce 1972 přešel definitivně k termínu speciální pedagogika a tento obor který vytvořil je dodnes platným východiskem speciálněpedagogické teorie a praxe u nás.

RENOTIÉROVÁ, M.,LUDÍKOVÁ,L. a kolektiv. *Speciální pedagogika*. 4. vydání
Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 209. ISBN 80-244-1475-9

SOVÁK, M.: *Nárys speciální pedagogiky*. Praha: SPN, 1975

3 Osoby s mentálním postižením

Na termín mentální postižení nebo také mentální retardace jsou v současné době dva náhledy. Někteří odborníci (Černá, Novotný, Zemková) jej vnímají jako synonyma. Muller a Valenta (2003) uvádí, že pojem mentální postižení zastřešující a širší než mentální retardace kdy mentální postižení mimo patologických, zahrnuje i pásma inteligence, která patologická nejsou. Jak už bylo uvedeno, s klienty s širokým spektrem duševních poruch se zabývá psychopedie. (z řeckého psyché – duše, paidea – výchova) Tento termín se u nás užívá od poloviny 20. století a jeho předmětem je nejen mentální retardace či jiné duševní postižení ale především mentálně retardovaný nebo jinak duševně postižený člověk. Termín mentální retardace (z lat. mentis – mysl, retardare – zdržet, zaostávat) byl poprvé zaveden ve třicátých letech 20. Století Americkou společností pro mentální definici. U nás ztotožňován s termíny oligofrenie, mentální postižení, mentální deficiencie, subnormalita.. Původní název oligofrenie byl na konferenci v Miláně v roce 1959 WHO pozměněn za náhradní název mentální retardace. Stanovení definice pro mentální postižení je spojeno se značnými těžkostmi. Obecně proto definice členíme podle hledisek. Z hlediska posouzení inteligenčního kvocientu, z pohledu biologických faktorů, tezí o trvalém snížení schopnosti jedince se plně socializovat je v definicích zastoupeno sociální hledisko. V mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN-10,2006) je mentální retardace definována takto: „Mentální retardace je stav zastaveného či neúplného duševního vývoje, který je zvláště charakterizován narušením dovedností, projevujících se během vývojového období, přispívající k povšechné úrovni inteligence, tj. poznávacích, řečových, pohybových a sociálních schopností. Retardace se může vyskytnout společně s jakoukoliv jinou duševní nebo tělesnou poruchou nebo bez ní. Mentálně retardovaní jedinci však mohou být postižení celou řadou duševních poruch, jejichž prevalence je u nich přinejmenším 3-4x častěji než v běžné populaci. Navíc jsou mentálně retardovaní jedinci vystaveni většímu riziku využívání a tělesného (sexuálního) zneužívání. Adaptační chování je narušeno vždy, avšak v chráněném sociálním prostředí s dostupnou podporou nemusí být toto narušení u jedinců s lehkou mentální retardací nápadné.“

V současné době vycházíme z aktualizace definice mentální retardace publikované AAMR (Amerikan Association for mental Retardation) v roce 2002:“ Mentální retardace je snížená schopnost (=disability=) charakterizovaná výraznými omezeními v intelektových funkcích a také v adaptačním chování, což se projevuje ve schopnosti

myslet v abstraktních pojmech, a v sociálních a praktických adaptačních dovednostech“ (Luckasson et al. 2002, s 8).

K mentálnímu postižení řadíme: Oligofrenie – primární mentální postižení vzniklé nejpozději do 2 let života, tj. vrozené či získané časně, od tohoto názvu se začalo upouštět v šedesátých letech. Speciální formy oligofrenie – jsou formy mentální retardace, které vznikají při onemocněních (poruchy metabolismu, poruchy činnosti štítné žlázy, infekční DMO, Downův syndrom). Pseudooligofrenie – sociálně podmíněné mentální postižení (výchovní zanedbalost, nedostatečná stimulace, nepodnětnost prostředí, psychická deprivace). Demence – porucha inteligence vzniklá po 2. roce života, tzv. sekundární mentální postižení. Deteriorace – demence dětského věku. Stařecká demence – patologická demence postihující stárnoucího člověka, není však nevyhnutelným jevem. Mentální retardace F70-F79 a jiná duševní postižení.

Klasifikace mentální retardace:

Lehká mentální retardace- IQ 50-69, u dospělého odpovídá mentálnímu věku 9-12 let, patří sem lehká slabomyslnost, lehká mentální subnormalita, debilita.

Střední mentální retardace- IQ 35-49, u dospělého odpovídá mentálnímu věku 6-9 let, patří sem střední slabomyslnost, střední mentální abnormalita, imbecilita.

Těžká mentální retardace- IQ 20-34, u dospělých odpovídá mentálnímu věku 3-6 let, patří sem těžká slabomyslnost, těžká mentální abnormalita, idioimbecilita.

Hluboká mentální retardace- IQ dosahuje nejvíce 20, u dospělého odpovídá mentálnímu věku pod 3 roky, patří sem hluboká slabomyslnost, těžká mentální abnormalita, idiocie.

Úprava pracovišť není náročná (není-li ovšem mentální postižení provázeno tělesným, smyslovým nebo jiným postižením). Je ale třeba, aby vedoucí i spolupracovníci byli dobře informováni o povaze zdravotního postižení a vedeni k pochopení svého kolegy/kolegyně.

Při zaměstnání osoby s mentálním postižením je důležitá individuální úprava pracovního prostředí a dohled, individuální pracovní zácvik, dlouhodobá dopomoc a podpora.

Pracovní pozice pro osoby s mentálním postižením jsou většinou pomocného charakteru. Řada z nich převážně vychází z nabídky učebních oborů odborných učilišť

určených pro absolventy zvláštních škol, respektive absolventy základních škol se sníženými rozumovými schopnostmi. Některé pracovní pozice nevyžadují výuční list na odborném učilišti vůbec, ale předpokládají jen krátkodobý zácvik. Mnohdy může být nápomocen pracovní asistent – pracovník agentury podporovaného zaměstnávání. Taktéž mohou osoby s mentálním postižením najít pracovní uplatnění v chráněné pracovní dílně či na chráněném pracovním místě vytvořeném přímo pro osobu se zdravotním postižením. Avšak běžný trh práce – otevřený trh práce – disponuje řadou pracovních pozic zahrnujících pomocné práce. Je ale třeba objektivně zvážit stávající schopnosti pro danou pozici, a to dle úrovně mentálního postižení /lehké a střední mentální postižení.

Mezinárodní klasifikace nemocí – 10. revize, Duševní poruchy a poruchy chování. 3.vyd. Psychiatrické centrum Praha, 2006. Str. 179., ISBN 80-85121-11-5.

Doc. PhDr. Černá, M. CSc a kol. *Česká psychopedie-speciální pedagogika osob s mentálním postižením. 1.vyd. Universita Karlova v Praze: nakl. Karolinum, Praha 2008. str. 80, ISBN 978-80-246-1565-3*

VALENTA, M., MULLER, O.: *Psychopedie. 1. Vydání. Praha: Parta 2003. ISBN 80-7320-039-2*

<http://www.praceprozp.cz/hledani-prace/seznam-zvlaste-vhodnych-pracovnich/dusevni-postizeni.html>, 4. 3. 2011

4 Trendy v začleňování osob se zdravotním postižením- integrace, inkluze, poradenství.

4.1 Integrace a inkluze.

Dlouhodobě zvoleným trendem v začleňování osob se zdravotním postižením je integrace. Tento pojem v souvislosti s osobami s postižením již vstoupil do podvědomí široké veřejnosti, pro mnohé však může být málo srozumitelný. Nejčastěji takto bývá označován nejvyšší stupeň socializace člověka. Opačným pojmem je segregace neboli společenské vyčleňování, sociální exkluze. Pokud mluvíme o procesu rovnoprávného začleňování člověka do společnosti, užíváme termín sociální integrace a týká se každého člena společnosti. Osoby se zdravotním postižením stejně jako etnické skupiny se svou odlišností bývají znevýhodněny a proto je nezbytné podporovat a vytvářet pro ně podmínky. Jesenský (2005) uvádí, že slovo integrace má řadu významů – v oblasti speciální pedagogiky tento pojem chápeme jako „spolužití postižených a nepostižených při přijatelně nízké míře konfliktnosti vtažů těchto skupin.“

„Možnosti integrace jsou interindividuálně a intraindividuálně různé. Míra integrace je významně podmínována mírou rovnocennosti (samostatnosti a nezávislosti) postiženého. Integrace se týká jednak vlastní osobnosti postiženého, jednak jeho socializace.“(Jesenský 2005, s. 11)

Integraci lze definovat jako stav soužití postižených a nepostižených při přijatelné míře konfliktnosti, jako stav vzájemné podmíněnosti vyjádřené slovy „jeden pro druhého.“ (Jesenský 2005, s. 12)

Proces socializace zdravotně postižených začíná již při umístování dítěte do školských zařízení, mluvíme tak o školské integraci. Toto jim umožňuje Listina základních práv a svobod v článku 33, která říká, že každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Zákon také stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu a ve školském zákoně, vyhlášce č. 73/2005 Sb specifikuje vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Školská integrace probíhá buď formou individuálního zařazení dítěte s handicapem do běžných tříd, zřizováním speciálních tříd na běžných školách nebo zřizováním speciálních a praktických škol. Rodiče se mohou sami rozhodnout, zda se bude dítě integrovat do běžné školy nebo zvolí raději vzdělávání na škole speciální. Integrace však není stále legislativně uzákoněna,

škola tedy není povinna postižené dítě přijmout. Se zařazením musí souhlasit učitelé, ale konečné rozhodnutí je však na řediteli školy.

Po ukončení povinné školní docházky mají osoby s postižením možnost dalšího vzdělání, kde jsou na odborných učilištích nebo praktických školách připravováni na povolání a zařazení do pracovního procesu. Při nalezení patřičného pracovního uplatnění mluvíme o pracovní integraci. Možnosti pracovního uplatnění osob s mentálním postižením jsou různé. Nejlepší je umístění na volném trhu práce a v běžném zaměstnání. Dále je to podporované zaměstnání kde dochází k zapracování a následném zaměstnání klienta na běžném pracovišti. Přechodné zaměstnávání a tranzitní programy usnadňují lidem s mentálním postižením přechod ze školního prostředí do pracovního. Chráněné dílny – tato služba je poskytována ve speciálních zařízeních s denním režimem. V poslední řadě jsou to pak denní centra a stacionáře. Podrobněji bude zaměstnanost osob s mentálním postižením rozvedena v kapitole 5. a 6.

Integrační proces není konečnou fází, v začleňování osob se zdravotním postižením vývoj směřuje k modernímu trendu, který je charakteristický tzv. inkluzivními postupy.

Slowík (2007, s. 32) uvádí že:“ Inkluze je nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení. V inkluzivním přístupu jsou tedy osoby s postižením zapojovány do všech běžných činností jako lidé bez postižení. Pokud je to možné nejsou při tom využívány žádné speciální prostředky a postupy. Pouze v situacích kdy je to nezbytně možné, nastupuje adekvátní pomoc a podpora.“

PhDr. JOSEF SLOVÍK, Ph.D. *Speciální pedagogika*. 1. vydání Grada Publishing, a.s., 2007, s. 32. ISBN 978-80-247-1733-3

JÁN JESENSKÝ a kol., *Kontrapunkty intergrace zdravotně postižených*. 1. vydání vydavatelství Karolinum, Praha 1995, ISBN: 80-7184-030-0

4.2 Poradenství

Poradenství a služby s tím spojené ve velké míře usnadňují a pomáhají osobám se zdravotním postižením se v co největší míře začlenit do běžné společnosti.

Ludíková (2006) speciální poradenství definuje jako „Komplex poradenských služeb určených specifickým skupinám jedinců, tj. takových jedinců, kteří jsou znevýhodněni zdravotně či sociálně a jejich handicap má dlouhodobý (chronický) nebo trvalý charakter. Znamená to tedy že, jakýkoliv problém znevýhodněného individua je umocňován konkrétním postižením, které komplikuje relevantní pomoc či terapii a které akcentuje nutný individuální, mezioborový, komplexní a diferenciovaný přístup ke klientovi. Klientovo postižení vlastně profiluje a orientuje formy i metody poskytované pomoci či péče.“

V české republice je v současnosti speciální poradenství realizováno jednak prostřednictvím státních institucí, které jsou řízeny resorty zdravotnictví, školství, práce a sociálních věcí, ale podílí se na něm i různé soukromé, charitativní, svépomocné organizace. Některé z nich mají celostátní působnost, jiné vyvíjejí svou činnost pouze regionálně či místně.“

Pro rodiče s dětmi s postižením, dětem ohrožených sociální exkluzí jsou zřizovány střediska rané péče. Jejich klientelou jsou děti od narození do tří let. Cílem je prevence, diagnostika a následná pomoc rodinám s dětmi s postižením. Ministerstvo školství zřizuje pedagogicko- psychologické poradny, jejich služby využívají předškolní zařízení, školy a školská výchovná zařízení. Na školách působí výchovní poradci, školní psychologové a speciální pedagogové. Při školách jsou zřizována speciálněpedagogická centra. Střediska výchovné péče se zaměřují na sociálněpatologické jevy u dětí a mládeže, jejich klientelou jsou osoby propuštěné z ústavní výchovy, psychiatrických léčeben, děti z asocílních rodin.

Dospělé osoby mohou využívat sociální poradenství. Základní sociální poradenství poskytuje ve všech druzích sociálních služeb informace potřebné k řešení nepříznivé sociální situace. Tito poskytovatelé jsou povinni vždy tuto činnost zajistit. Na jednotlivé sociální skupiny se zaměřuje odborné sociální poradenství. Slouží k tomu občanské poradny, manželské a rodinné poradny, poradny pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí. Zahrnuje také sociální práci a půjčování kompenzačních pomůcek.

Teoretická a praktická příprava pro zaměstnání osob se zdravotním postižením zahrnuje přípravu na budoucí povolání, přípravu k práci, specializované rekvalifikační kurzy. Přípravu k práci uzavírá úřad práce s osobou se zdravotním postižením písemnou dohodou. Úřady práce poskytují také poradenské služby a to ve dvou formách, individuální

a skupinové. Individuální poradenství má podpůrně motivační charakter a může být součástí pracovní rehabilitace. Lze také navázat spolupráci s dalšími souvisejícími službami v oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Klienti získávají informace týkající se volby povolání, vyhledání vhodného vzdělání, včetně možnosti rekvalifikace. Skupinové poradenství nabízí aktivity zaměřené na určité téma. Co se týká osob se zdravotním postižením tak jsou to zejména informace o zaměstnávání a službách pro tyto osoby, tvorba osobní dokumentace (životopis, žádost), jak hledat práci (možnosti vyhledávání pracovních míst), příprava na pohovor, právní minimum.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s Úřady práce v rámci osvěty vydává různé brožury, v nichž se mimo jiné zaměřuje na osoby se zdravotním postižením. Tyto letáky slouží jak postiženým tak také přispívají pro lepší informovanost firmám, které by mohli tyto osoby zaměstnávat. Mimo jiné vysvětlují kdo je vlastně osoba s postižením, ukazují na její práva ale i povinnosti. Zaměstnavatele seznamují s nástroji a opatřeními na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením, ale i jejich povinnostmi.

RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. a kolektiv. *Speciální pedagogika*. 4. vydání Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 209. ISBN 80-244-1475-9

www.mpsv.cz, 2009

5 Podporované zaměstnávání osob s mentálním postižením – uplatnění na běžném trhu práce

Příprava osob s mentálním postižením na profesní orientaci začíná již na základních školách speciálních nebo praktických. Po absolvování povinné školní docházky pokračují na odborných učilištích a praktických školách. Délka studia na odborných učilištích je 2-3 roky. Výběr učebních oborů je poměrně široký a poskytuje možnost uplatnění zájmů většině absolventů ZŠ praktické. Po roku 2000 se mohou také vzdělávat ve středních odborných učilištích a středních odborných školách, pokud splní podmínky přijímacího řízení a zdravotní způsobilosti.

Možnosti uplatnění osob s mentálním postižením na trhu práce se snižuje s postupně zanikajícími tradičními obory. Osoby s mentálním postižením jsou od začátku motivovány k náklonnosti k určité profesi. Orientace mládeže s mentální retardací se vyznačuje specifickostí profesionální orientace a posouzení předpokladů k určité profesi je vysoce individuální. Obecnými aspekty jsou schopnosti, které závisí na stupni mentálního postižení a dispozice. Dále pak zájmy a tělesné a zdravotní předpoklady. Uplatnění na trhu práce musíme chápat jako reces socializace. Pracovní zkušeností získávají osoby s postižením nové sociální dovednosti a návyky. Probíhá další rozvoj osobnosti. Nástroje pro podporu zaměstnávání budou podrobněji rozvedeny v kapitole 6. Podporované zaměstnání je časově omezená služba určená lidem s postižením, kteří hledají zaměstnání v běžném prostředí. Osoby se zdravotním postižením se mohou obrátit na organizace zabývající se touto činností. Za všechny jmenujme: Česká unie pro podporované zaměstnání, Společnost DUHA, Eset Help, Formika, atd..

Některé vytypované pozice vnitřní diference z hlediska zaměstnávání dle stupně postižení:

Lehké a střední mentální postižení

Obecná charakteristika v souvislosti se zaměstnáváním:

Při řešení otázek zaměstnávání této skupiny postižených je třeba vycházet ze skutečnosti, že diagnóza mentální retardace je charakterizována omezením intelektu, potížemi s určitými dovednostmi a návyky, v komunikaci, sociálních vztazích, představivosti a řadou dalších disaptibilit. Mentální postižení je také často provázeno

dalším zdravotním postižením, např. tělesným či smyslovým, a z něho pramenícího omezení.

Hutnictví:

Hutnické práce:Jednoduché pracovní činnosti při tváření kovů, metalurgii železných a neželezných kovů.

Strojírenství

Kovářské práce: Ohřev polotovarů ke kování v různých druzích průmyslových pecí, manipulace s polotovary, výroba výkovků a výlisků strojních součástí, nářadí a nástrojů za tepla ohýbáním, ručním kováním volným i zápustkovým a tvářením na všech druzích kovářských strojů.

Obrábění kovů, obráběcí práce:Obrábění jednoduchých součástí soustružením, frézováním, broušením a vrtáním na seřizovaných obráběcích strojích, jednoduché měření obrobených součástek. Základní práce na obráběcích strojích, jednoduché seřizování strojů, jejich běžná údržba, ošetřování běžných pracovních nástrojů.

Strojírenská výroba:Jednoduché práce při výrobě a úpravě strojních součástí, montáže a demontáže jednoduchých strojních součástí a celků, kontrola jakosti materiálů a rozměrů výrobků, zkoušky funkce jednoduchých dílů, výrobků a zařízení.

Elektrotechnika:

Elektrotechnické práce a výroba:Výkon pomocných, doplňujících, základních, dílčích a manipulačních pracovních činností elektrotechnického oboru. Montáž a kompletace elektrotechnických zařízení a strojů, manipulace s elektrotechnickým materiálem, výroba elektrotechnických komponent a součástek na montážních a pájecích linkách. Obsluha strojů užívaných při elektrotechnické výrobě.

Technická chemie a chemie silikátů:

Keramická výroba, keramické práce.:Jednoduché pracovní činnosti spojené s ruční nebo strojní přípravou, úpravou a zpracováním surovin při výrobě užitkové keramiky a

porcelánu, keramických izolátorů a dalších porcelánových výrobků včetně dohotovovacích prací. Zhotovování keramických výrobků ručně i s pomocí strojů.

Výroba bižuterie: Výroba polotovarů z různých materiálů a sestavování polotovarů na jednotlivé výrobky bižuterie.

Výroba lisovaného skla

Lisování skleněných výrobků: Na ručních a poloautomatických lisech, příprava kovových tvárnic, zapalování a rovnání výlisků.

Výroba ozdobných předmětů: Zhotovování a tvarování jednotlivých součástí a sestavování ozdobných předmětů z papíru, plastů, textilu, skla a přírodních materiálů ručně i s využitím strojů.

Potravinářství:

Cukrářské práce: Jednoduché pracovní činnosti spojené převážně s ruční cukrářskou výrobou – skladování a úprava surovin, příprava těst, tvarování, pečení, plnění, potahování, zdobení, skladování hotových výrobků, obsluha jednoduchých strojů, výroba zmrzlin.

Konzervářské práce: Jednoduché pracovní činnosti při zpracování ovoce, zeleniny a surovin živočišného původu na konzervářské a mrazírenské polotovary a výrobky, při výrobě nealkoholických výrobků.

Pekařské práce: Zpracování těsta na běžné a jemné pečivo, příprava polotovarů k pečení a dokončovací práce, výroba různých druhů chleba a dalších pekařských výrobků.

Potravinářská výroba: Výkon jednoduchých činností a pomocných prací v různých odvětvích potravinářské výroby – přísun, třídění, úprava surovin a polotovarů, jednoduché technologické operace, balení hotových výrobků a manipulace s nimi, včetně sanitace příslušných zařízení.

Textilní výroba a oděvnictví:

Pletařské práce: Příprava materiálu pro pletení, pletení jednoduchých polotovarů a příprava pletených výrobků pro expedici.

Šití oděvů a prádla: Ruční a strojové šití oděvů a prádla, manipulace s oděvními materiály, skladování textilií a výrobků, kompletování výrobků, dokončovací práce, oprava oděvů a prádla.

Textilní výroba: Jednoduché obslužné činnosti a pomocné práce v přádelnické nebo tkalcovské výrobě nebo při zušlechťování textilií. Pomocné práce při běžné údržbě a čištění strojů.

Výroba konfekce: Ruční a strojové šití oděvů a prádla, technické konfekce, pokrývek hlavy v průmyslové i zakázkové výrobě, manipulace s hotovými výrobky, metráží a přípravou, kompletování konfekčních výrobků podle velikostních skupin.

Kožedělná a obuvnická výroba

Obuvnické práce a výroba

Příprava a opracování materiálů pro výrobu obuvi, zhotovování svršků, ruční a strojové opravy obuvi, přejímka a výdej obuvi.

Zpracování dřeva:

Čalounické práce, čalounická výroba: Práce při čalounění nábytku a dekorátérské práce – úprava materiálů a pružin, popruhování, šití a spojování materiálů, potahování, jednoduché práce se dřevem, zhotovení stříhů a čalounické opravy.

Dřevařské práce: Manipulace se surovinou, ruční a mechanické opracování a uskladňování materiálů a polotovarů v pilařské a překližkárenské výrobě, výroba obalů a dalších výrobků ze dřeva, obsluha sušáren.

Kartáčnické a košíkářské práce

Košíkářská výroba: Jednoduché práce při sklizni, třídění a ukládání přírodního materiálu, příprava základního materiálu pro výrobu, pletení jednoduchých košíkářských a galanterních výrobků, pletení, tkaní a vyplétání rohoží. Zhotovování dekoračních a

užitkových předmětů, vyplétání výrobků z vrbového proutí, pletení košíků, košů a výroba proutěného nábytku.

Truhlářské práce: Ruční a strojní opracování dřeva a zhotovování různých druhů truhlářských výrobků, konstrukcí a pomocných zařízení.

Zpracování dřeva: Provádění jednoduchých pomocných pracovních činností v oblasti dřevařské a truhlářské výroby při výrobě nábytku, výrobků ze dřeva, aglomerovaných materiálů, překližek, zápalek, konstrukčních desek, beden a obalů. Manipulace s materiály, polotovary a výrobky. Práce spojené s ručním opracováním dřeva.

Polygrafie a zpracování papíru:

Knihařské práce: Zvládnutí základních vlastností materiálů a technologických postupů při ručním zpracování kartonů, lepenek a ušlechtilých papírů. Obsluha a údržba strojového vybavení. Ruční vazby knihařských výrobků, opravy vazeb.

Stavebnictví:

Dělník technických služeb: Manuální práce při údržbě nemovitého majetku měst a obcí a péče o životní prostředí. Převzetí, doprava a příprava materiálu určeného k vykonání práce. Příprava a používání náradí, příprava pracoviště. Výsadba a ošetřování zeleně, základy ručního opracování kovů a dřeva, jednoduché práce malířské a natěračské, betonářské a zednické, práce na údržbě a stavbě komunikací.

Klempířské práce ve stavebnictví. Zhotovení, montáž a opravy stavebních klempířských prvků, provádění nepříliš složitých oplechování a jednodušších plechových střešních krytin.

Malířské, lakýrnické a natěračské práce: Příprava povrchu pro malby a nátěry na omítkách, provádění a opravy maleb a nátěrů na různých podkladech běžnými technikami i speciálními nátěry, míchání a tónování barev a tapetová

Stavební práce: Manipulace a skladování stavebního materiálu, ruční příprava maltovin a betonových směsí, ruční provádění zemních prací, oplocení, provádění pomocných měřičských prací a pomocných prací dokončovacích.

Zemědělství a lesnictví:

Farmářské práce: Provádění polních prací a pěstování plodin, jednoduché opravárenské činnosti, vedení domácnosti a ekonomiky farmy.

Květinářské a aranžérské práce: Zpracování půdy a ošetřování zahradnických zemin, výsev, výsadba a pěstování květin, sklizeň, třídění a expedice květin, vazba a aranžování květin.

Květinářské, zelinářské a natěračské práce: Ošetřování květin, zeleniny a ovocných dřevin, příprava semen, výsevy, vysazování a rozmnožování rostlin, řez ovocných dřevin, hnojení a ochrana rostlin, sklizňové práce, třídění, skladování a expedice.

Lesní výroba: Práce s ručním a mechanizovaným nářadím při obnově lesa, výchově a ochraně lesních porostů, v lesním semenářství a školkařství a v přidružené lesní výrobě, základní práce při ručním obrábění dřeva.

Zahradnické práce: Výkon pomocných prací v zahradnických oborech, ve vinohradnictví i vinařství. Jedná se o práce spojené s množením, výsadbou, ošetřováním, hnojením a ochranou rostlin, výrobou ovoce a zeleniny, realizací sadových úpra

Zemědělská výroba: Výkon jednoduchých prací v zemědělských a příbuzných provozech. Pěstování plodin, chov hospodářských zvířat a používání jednoduchých mechanizačních prostředků.

Gastronomie, hotelnictví a turismus:

Provoz společného stravování: Pomocné práce na úseku přípravy jídel, jako je například příprava, skladování potravin, manipulace s nimi nebo příprava jednoduchých jídel. Uplatnění jako hoteloví vrátní, zřízenci nebo pokojské a v dalších pomocných pracovních činnostech ve společném stravování na úseku přípravy jídel, obsluhy a v ubytovacích zařízeních.

Obchod:

Prodavačské práce, obchodní provoz: Příprava zboží k prodeji, doplňování zboží v provozní jednotce, prodej a technika prodeje zboží, aranžování a vystavování zboží, skladování a ošetřování zboží, manipulace s obaly.

Osobní a provozní služby:

Pečovatelské a provozní práce: Výkon pečovatelských prací ve zdravotnických a sociálních.

<http://www.praceprozp.cz/hledani-prace/seznam-zvlaste-vhodnych-pracovnich/dusevni-postizeni.html>, 4. 1. 2011

5.1 Chráněná pracovní místa, chráněné pracovní dílny

Chráněná pracovní místa zřizují pro osoby zdravotně postižené úřady práce na základě písemné dohody. Tyto chráněné pracovní místa musí být provozována po dobu nejméně 2 let. Na tato místa poskytuje úřad práce zaměstnavateli příspěvek a může činit maximálně osminásobek a pro osobu s těžším postižením maximálně dvanáctinásobek průměrné mzdy. Příspěvek se poskytuje za podmínky, že zaměstnavatel nemá v evidenci daní žádné nedoplatky, nemá nedoplatek na pojistném nebo sociálním zabezpečení.

Chráněná pracovní dílna je pracoviště přizpůsobené pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením a musí zaměstnávat nejméně 60% osob se zdravotním postižením. Musí být provozována po dobu nejméně 2 let. Na vytvoření pracovní dílny poskytuje úřad práce zaměstnavateli příspěvek a ten může činit maximálně osminásobek průměrné mzdy, pro osoby s těžším postižením maximálně dvanáctinásobek průměrné mzdy. Příspěvek se poskytuje za podmínky, že zaměstnavatel nemá v evidenci daní žádné daňové nedoplatky, nemá nedoplatek na pojistném zdravotního pojištění ani na sociálním zabezpečení.

Na počátku 90. let 20. stol. zaznamenaly chráněné dílny výrazný vzestup. V současnosti se však odborníci přiklání k názoru, že nekonkurenceschopná práce v izolovaném prostředí nesplňuje představy o optimální pracovní integraci osob se zdravotním postižením. Chráněné zaměstnávání a chráněné dílny jsou vhodnou variantou spíše pro osoby s těžším mentálním postižením, pro osoby s autismem a pro osoby s duševním onemocněním.

Osoby s autismem

Obecná charakteristika z hlediska zaměstnávání:

Jedná se především o postižení v oblasti komunikace, sociálních vztahů a představitivosti, smyslové abnormality, neschopnosti intuitivního chápání času ad. Úprava pracovišť není náročná, je ale třeba, aby vedoucí i spolupracovníci byli dobře o povaze tohoto zdravotního postižení informováni a vedeni k pochopení svého kolegy (kolegyně).

Při zaměstnání osoby s autismem jsou důležitá tato hlavní opatření:

- adaptace pracovního prostředí (důsledná strukturalizace a vizualizace prostoru a času)
- individuální hodnocení dovedností a schopností tohoto pracovníka podle testů AAPEP (specifické testy pro autisty)
- individuální pracovní zácvik, dlouhodobá dopomoc a podpora
- pracovní zařazení se provádí podle speciálních testů (Psychoedukační profily pro dospívající a dospělé s autismem).

Vytypované pracovní pozice:

- chráněné dílny
- chráněná pracoviště
- podporované zaměstnání

Model individuálního zařazení osoby s autismem:

Osoba s autismem je zařazena do běžného zaměstnání. Asistent zajišťuje výběr práce a zpočátku i intenzivní výcvik. Po skončení intenzivního výcviku se pomoc asistenta postupně omezí.

Vhodné typy práce:

-Restaurace, bistra: úklid stolů, mytí nádobí, mytí podlahy, příprava jednoduchých jídel na talíře (studený bufet) apod.

-Kancelářské práce: kopírování, zařazování knih v knihovnách, vyhledávání dokumentů pro mikrofilmy apod.

-Skladové hospodářství: doplňování zboží v obchodech, přísun materiálu v dílnách apod.

-Školy, úřady: školník, domovník, vrátný

-Potravinařské, zdravotnické, chemické laboratoře: mytí laboratorního skla, úklid

-Průmyslové podniky: montážní linky (výjimečně).

Model malých pracovních skupin:

Osoby s autismem pracují v chráněné dílně. Asistent má na starosti několik klientů. Pracuje s nimi po celou dobu pracovní směny, jeho dopomoc je intenzivnější, než u modelu individuálního zařazení. Asistent je prostředníkem mezi zaměstnavatelem a klientem, vybírá vhodnou práci podle individuálních schopností klienta. Při výběru vhodné práce je třeba dbát, aby byla předvídatelná, pracovní úkol jednoznačně definovaný. Pozornost je třeba věnovat i pracovnímu místu. Klienta s autismem rozptýlí i nepatrný podnět. Mnohým vadí i větší počet lidí v místnosti.

Osoby s duševním postižením

Vnitřní diferenciaci z hlediska zaměstnávání:

-Schizofrenie

-Neurotické poruchy

-Poruchy nálad (deprese)

Obecná charakteristika v souvislosti se zaměstnáváním

U osob s duševním postižením je třeba zdůraznit skutečnost, že jejich intelektové schopnosti jsou stejné jako u ostatní populace. Studie prezentované Národní aliancí pro duševně nemocné shrnují, že v jejich produktivitě práce v porovnání s ostatními zaměstnanci nejsou rozdíly.

Při zaměstnávání těchto osob by mělo být v první řadě pamatováno na soulad mezi potřebami a možnostmi pracovníka a pracovními podmínkami, ve kterých se nachází. Důležitou institucí nabízející nejrůznější formy podpory takto nemocných lidí je FOKUS Praha o.s. Jedná se např. o různé formy terapií, odborné poradenství, odborné a zážitkové kurzy a semináře zaměřené na rekvalifikaci nebo doplnění vzdělání. Chráněné zaměstnání umožňuje nácvik pracovních a sociálních dovedností klientů, institut přechodného zaměstnávání poskytuje klientům trénink pracovních a sociálních dovedností v nechráněném prostředí (např. v kavárnách, bistroch).

U duševně nemocných je uplatňována i forma podporovaného zaměstnání. Novým pojmem v oblasti pracovního uplatnění je zde sociální firma, která představuje model klasické firmy poskytující uplatnění duševně nemocným na volném trhu práce. Uplatněním duševně nemocných se zabývá i další řada občanských sdružení a organizací.

Chráněné zaměstnávání

Chráněné zaměstnání umožňuje nácvik pracovních a sociálních dovedností klientů, institut přechodného zaměstnávání poskytuje klientům trénink pracovních a sociálních dovedností v nechráněném prostředí (např. v kavárnách, bistroch)

Za všechny jmenujme sdružení pro integraci zdravých a postižených dětí a mládeže ve Zlíně: IZAP-SLUNEČNICE, občanské sdružení.

Adresa: Tř. Tomáše Bati 1276, 760 01, Zlín, II. Morýnův dům, www.slunecnice.us

Zabývají se:

-Netradiční tréninková kavárna

-Zahradnická dílna

-Úklidová dílna

-Prodejní galerie

-Kreativní dílna

-Keramická dílna

-Mýdlovna

<http://www.praceprozp.cz/hledani-prace/seznam-zvlaste-vhodnych-pracovnich/dusevni-postizeni.html>, 25. 1. 2011

www.slunecnice.us, 4. 3. 2011

5.2 Sociální péče.

Podle definice zdravotního postižení užívané v jednotlivých zemích se odhaduje počet zdravotně postižených na 5 až 19% celkové populace. Národní plán pro vyrovnání příležitostí uvádí cca 1 200 000 zdravotně postižených občanů v ČR. Zdravotní postižení je určitá odchylka ve zdravotním stavu člověka, která jej omezuje v určité činnosti (pohyb, kvalita života, uplatnění ve společnosti). Pro účely Zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách se zdravotním postižením rozumí: tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí, mohou činit. Tento zákon je základem tohoto systému, vytváří právní rámec pro množství vztahů mezi lidmi a institucemi v případech, kdy je nezbytné zabezpečit podporu a pomoc lidem, kteří se ocitnou v nepříznivé sociální situaci. Zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách je jim garantováno, že poskytnutá pomoc a podpora musí zachovávat jejich lidskou důstojnost a musí vycházet z individuálních potřeb člověka. Hlavním smyslem systému sociálních služeb je chránit práva a oprávněné zájmy lidí, kteří jsou oslabeni v jejich prosazování z různých příčin. Sociální službou je činnost, kterou zabezpečují poskytovatelé sociálních služeb. Subjekt, tj právnická nebo fyzická osoba, musí být registrován jako poskytovatel soc. služeb. Uživatelem sociální služby může být kdokoliv, kdo vstoupí do smluvního vztahu s poskytovatelem soc. služeb. Státní správu tohoto zákona vykonávají: Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské úřady, obce s rozšířenou působností, okresní správy sociálního zabezpečení. Sociální služby zahrnují sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Formy poskytování soc. služeb jsou pobytové, ambulantiční nebo terénní.

Pro poskytování soc. služeb se zřizují zařízení soc. služeb, za všechny jmenujme např.: centra denních služeb, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, chráněné bydlení, azylové domy, atd. Základní činností je pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu a soběstačnosti, pomoc při hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při poskytnutí stravy, atd. Sociální poradenství zahrnuje základní a odborné sociální poradenství. Služby soc. péče napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost s cílem umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života ve společnosti.

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách

5.3 Legislativa zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

V září 2009 byla ratifikována Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, kterou v prosinci 2006 schválilo Valné shromáždění Organizace spojených národů. Tato významná událost ovlivnila přípravu i podobu Národního plánu vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010-2014. K nejvýznamnějším tématům Národního plánu patří zejména opatření na zaměřená na rovné zacházení a zákaz diskriminace, vzdělání, zaměstnávání, přístupnost staveb a dopravy, přístup ke kulturnímu dědictví. Práva zdravotně postižených uznává i Listina základních práv EU. V článku 26 se jim přiznává „právo na opatření“. Cílem je zajistit nezávislost, sociální a profesní začlenění a účast zdravotně postižených na životě ve společnosti.

Pracovní podmínky osob se zdravotním postižením řeší Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, stanoví povinnost zaměstnavatele oznámit ukončení pracovního poměru s osobou se zdravotním postižením příslušnému úřadu práce. Dále stanoví povinnost zaměstnavatele upravit pracoviště pro osoby se zdravotním postižením, v případě potřeby zřídit chráněné pracovní místo, zajistit zaškolení a další vzdělávání těchto osob. Obecně stanoví povinnost zaměstnavatele zaměstnávat osoby se zdravotním postižením a vytvářet podmínky pro jejich zaměstnávání. Osoba se zdravotním postižením má v zaměstnání stejná práva a povinnosti jako každý jiný zaměstnanec.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, stanoví povinnost zaměstnavatelům s více než 25 zaměstnanci zaměstnat nejméně nejméně 4% osob se zdravotním postižením z celkového počtu pracovníků. V případě nesplnění je

zaměstnavatel povinen odebrat výrobky a služby ve stanovené výši od zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají více než 50% osob se zdravotním postižením, nebo odvést povinnou platbu ve výši 2,5 násobku průměrné mzdy do státního rozpočtu. Zaměstnavatelé s méně než 25 zaměstnanci tuto povinnost nemají. K zaměstnávání osob se zdravotním postižením jsou motivováni slevou na dani a dalšími pobídkami. Pokud zaměstnavatel nesplní ani jednu z uvedených možností, může mu být udělena pokuta až 1 000 000,- Kč. Mezi nástroje podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením patří sleva na dani, příspěvek na zřízení chráněného místa a chráněné dílny, příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů chráněného pracovního místa. Nástroji aktivní politiky zaměstnanosti jsou zejména rekvalifikace, veřejně prospěšná práce (údržba veřejných prostranství), společensky účelná pracovní místa (zřizují se na základě dohody s úřadem práce), překlenovací příspěvek (poskytuje je OSVČ, která přestala být uchazečem o zaměstnání), příspěvek na dopravu zaměstnanců.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

5.4 Systém komunitního plánování sociálních služeb ve městech.

Komunitní plánování je proces s konkrétními výstupy v určitém čase s konkrétními účastníky. Je to metoda, prostřednictvím níž se plánuje rozvoj služeb na daném území pro určité skupiny znevýhodněných osob v určitém čase. Komunitního plánování se účastní uživatelé, poskytovatelé služeb a zadavatelé. Řízení procesů je tedy závislé na jejich spolupráci a umění shody. Komunitní plánování sociálních služeb je neustálý proces hledání potřeb v oblasti sociálních služeb, stanovování priorit a porovnání potřeb s dostupnými zdroji. Základem komunitního plánování je spolupráce měst s uživateli a poskytovateli (jednotlivými organizacemi) sociálních služeb při vytváření plánu, vyjednávání o budoucí podobě služeb a realizaci konkrétních kroků. Komunitní plánování vychází z předpokladu, že lidé samy vědí, co chtějí a potřebují, a často také dokážou nalézat nejvhodnější řešení. Jelikož metoda plánování dává občanům možnost zasahovat veřejných věcí, a to nejen v oblasti sociálních služeb. Společným cílem pak je zajistit dostupnost kvalitních sociálních služeb. Při plánování sociálních služeb se vychází zejména s porovnání existující nabídky sociálních služeb se zjištěnými potřebami uživatelů

služeb. Výsledek provedeného srovnání slouží jako jeden s klíčových podkladů pro zformulování priorit sociálních služeb.

<http://komunitni.planovani.com>, 15. 4. 2011

5.5 Komunitní plánování města Zlín

Střednědobý plán sociálních a souvisejících služeb ve Zlíně na období 2008-2012 je koncepčním a rozvojovým materiálem města, který byl zpracován metodou komunitního plánování. Nevznikl tedy „shora“, ale je výsledkem zhruba dvouleté práce zadavatele (statutárního města Zlín), poskytovatelů (především nestátních neziskových organizací působících v sociální oblasti) a jednotlivých uživatelů sociálních a souvisejících služeb ve Zlíně. Do procesu se mohl zapojit kterýkoliv z občanů města Zlín a kterýkoliv z poskytovatelů sociálních souvisejících služeb pro Zlínské občany. Byl zastupitelstvem města Zlín schválen ne 13.12 2007.(usnesení číslo 16/9Z/2007)

Pro občany se zdravotním postižením byly schváleny tyto cíle:

1. Udržení, rozvoj, podpora a zkvalitnění stávajících služeb – zajistit kontinuitu stávajících sociálních služeb, včetně kapacity, v případě potřeby jejich rozšíření.
2. Zajištění a vznik nových služeb – ve Zlíně existuje široká škála služeb pro občany se zdravotním postižením, jsou ale služby, které nejsou zajištěny dostatečně, nebo úplně chybí. Kapacita stávajících zařízení se nedá navýšit, protože by utrpěla kvalita sociálních služeb.
3. Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením – sociální integrace zdravotně postižených a prevence sociální exkluze, jejich zapojení do pracovního procesu, nutné působit na stávající i potencionální zaměstnavatele, aby docházelo ke zvyšování vhodných pracovních příležitostí.
4. Rozvoj vzájemné spolupráce mezi subjekty zajišťujícími služby pro soby se zdravotním postižením.
5. Zajištění programů a aktivit pro uživatele – podpora vlastní aktivní práce, vytváření nových skupin, které si dokáží vzájemně poskytovat pomoc, podporu a přátelské prostředí.

6. Zajištění poradenství občanům města Zlín – poskytnout pomoc a podporu občanům se zdravotním postižením lépe rozumět sobě samým, rizikům nebo jiným obtížím spojených se zdravotním postižením.

7. Odstraňování bariér – bezbariérové město

www.kr.-zlinsky.cz , 6. 2. 2011

II PRAKTICKÁ ČÁST

6 Frekvence zaměstnanosti osob se zdravotním postižením v regionu Zlín.

Cílem šetření bylo nastolit otázky týkající se problémů se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením v regionu Zlín a to formou dotazníku u jednotlivých firem. Ve Zlíně a okolí působí několik organizací provozujících chráněné zaměstnání a chráněné dílny. Tyto organizace mají ze zákona přesně dané podmínky pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením. V šetření se zaměřujeme především se na fyzické osoby a právnické subjekty působící na volném trhu práce. Volným trhem práce nazýváme takové prostředí zaměstnavatele, u něhož z hlediska počtu zaměstnanců nepřevažují osoby se zdravotním postižením. Za chráněný trh práce jsou považovány chráněné dílny a pracovní místa u zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 50% osob se zdravotním postižením. Každá osoba se zdravotním postižením má právo se rozhodnout, zda se bude ucházet o místo na volném nebo chráněném trhu práce. V oblasti zaměstnanosti osob se zdravotním postižením vyvstává několik problémových otázek.

6.1 Problémové otázky

- Přijímají zaměstnavatelé osoby se zdravotním postižením do pracovního poměru? Úřady práce poskytují osobám zdravotně postiženým k získání a udržení pracovního místa pracovní rehabilitaci, pro zařazení do jednotlivých podpůrných programů není nutné, aby tato osoba byla evidována na úřadu práce. Pracovní rehabilitace je jedním ze základních podpůrných nástrojů pomoci pro nalezení vhodného zaměstnání. Pro zaměstnavatele, kteří zaměstnají osobu se zdravotním postižením, jsou zde některé výhody jako příspěvky na vytvoření chráněného pracovního místa nebo dílny, příspěvky na provozní náklady, daňové úlevy. Podmínky pro poskytnutí konkrétní finanční podpory pro zaměstnavatele stanovuje zákon o zaměstnanosti. Otázkou je, zda jsou tyto pobídky dostačující.

- Upravují jim pracovní podmínky? Podle zákona 586/1992 Sb., o daních s příjmů, může zaměstnavatel uplatnit slevu na dani za každého zaměstnance, který je osobou s těžším zdravotním postižením, ve výši 60 000 Kč ročně a za každého zaměstnance, který je osobou se zdravotním postižením, ve výši 18 000 Kč ročně. Pro většinu firem však tyto pobídky nejsou dostatečně motivující proto, aby vytvářeli pracovní podmínky pro zdravotně postižené

- Je v plánu zaměstnavatelského subjektu tvorba chráněných dílen a pracovišť? Příspěvky na vytváření chráněných pracovních míst a dílen jsou poskytovány na konkrétní náklady, které by zaměstnavatel neměl, pokud by tuto osobu nezaměstnal.

- Má komunitní plánování specifikaci osob s mentálním postižením? Ve Zlínském regionu je široká škála služeb pro osoby se zdravotním postižením. Střednědobý plán sociálních služeb na období 2008-2012 počítá s určitými cíli pro osoby se zdravotním postižením včetně osob s mentálním postižením.

6.2 Použité metody

Při vyplňování byla zvolena forma zaškrtování z několika možností. Nejdůležitější otázkou je zda firma zaměstnává osoby se zdravotním postižením. Pokud „ANO“ byly nastoleny tyto problémové otázky.

- Počet osob se zdravotním postižením ve vaší firmě. V zákoně o zaměstnanosti je stanovena povinnost pro zaměstnavatele s více než 25 zaměstnanci zaměstnat nejméně 4% osob se zdravotním postižením z celkového počtu pracovníků. Zaměstnavatelé zaměstnávající více než 50% osob se zdravotním postižením mají nárok na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

- Převládají muži nebo ženy. Rovné zacházení jak pro muže, tak pro ženy. Při uplatňování práva na zaměstnání osobou se zdravotním postižením je zakázána jakákoliv forma přímé i nepřímé diskriminace. Za diskriminaci není považován stav, kdy povaha zaměstnání (druh práce) neumožňuje uplatnění osoby se zdravotním postižením.

- Druh zdravotního postižení. S předešlých kapitol je zřejmé, že pro každé postižení a stupeň je vhodná jiná pozice. Za osobu se zdravotním postižením je pro účely zaměstnanosti považován ten, kdo je na základě rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení invalidní, nebo je na základě rozhodnutí úřadu práce osobou zdravotně znevýhodněnou.

- Dosažené vzdělání osob se zdravotním postižením. V dnešní době mají zdravotně postižení již větší možnosti v oblasti vzdělávání. Na pracovní kariéru jsou připravováni již na základních školách a mají stejné studijní možnosti jako jedinci bez postižení.

- Profese, případně pracovní náplň. V souvislosti se zdravotním stavem osoby se zdravotním postižením se volí některá forma pracovní rehabilitace, např. poradenství, příprava na budoucí povolání, příprava k práci, specializované rekvalifikační kurzy apod. Zákoník práce ukládá zaměstnavateli zabezpečit, aby zaměstnanci vykonávali jen takovou práci, která je pro ně z hlediska zdravotní způsobilosti vhodná. Příspěvky na vytvoření chráněného pracovního místa nebo chráněné dílny musí zaměstnavatel využít na např. speciální vybavení nebo úpravu pracoviště apod. Pro udržení takových pracovních míst je možné poskytnout zaměstnavateli také příspěvek na provozní náklady.

- Využívá osoba se zdravotním postižením službu asistenta. Příprava k práci může být prováděna i podporou asistenta, který postiženou osobu provází i na pracovišti. Osobní asistenti jsou lidé poskytující pomoc osobám, které jsou nějakým způsobem znevýhodněné a nevládají úkony běžného života. Osobním asistentem se může stát zdravotně způsobilý a bezúhonný člověk, který má dokončené základní vzdělání. Tuto práci lze dělat dlouhodobě jak na plný úvazek, tak i krátkodobě jako brigádu. Tuto službu vymezuje zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb..

Jsou samozřejmě firmy, které osoby se zdravotním postižením nezaměstnávají. Jestliže odpověď byla „NE“, problémové otázky se v této části dotazníku směřovaly na důvody, které vedou k tomu, že osoby se zdravotním postižením nezaměstnávají.

- Žádala u vás někdy ve firmě osoba se zdravotním postižením o práci. Z otázky je zřejmé, že spolupráce Úřadů práce s firmami je nezbytná. Jak již bylo uvedeno, osoba se zdravotním postižením má možnost rozhodnout se zda bude hledat práci na volném nebo chráněném trhu práce. Při hledání zaměstnání je vhodné se s žádostí o pomoc při zprostředkování na místně příslušný úřad práce.

- Jste ochotni zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. Pokud spolupráce s úřady funguje je ochota zaměstnávat tyto osoby velmi důležitá a jistě souvisí s legislativou a osvětou. Mezi výhody pro zaměstnavatele, pokud zaměstnává osobu se zdravotním postižením, patří příspěvek na vytvoření pracovního místa, chráněné dílny, případně na částečnou úhradu provozních nákladů, sleva na dani.

- Napomáhá daňový systém zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Po revoluci 1989 došlo k legislativním změnám a to i v oblasti zaměstnanosti osob se zdravotním postižením. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením se řídí zákonem č. 435/2004 Sb.,

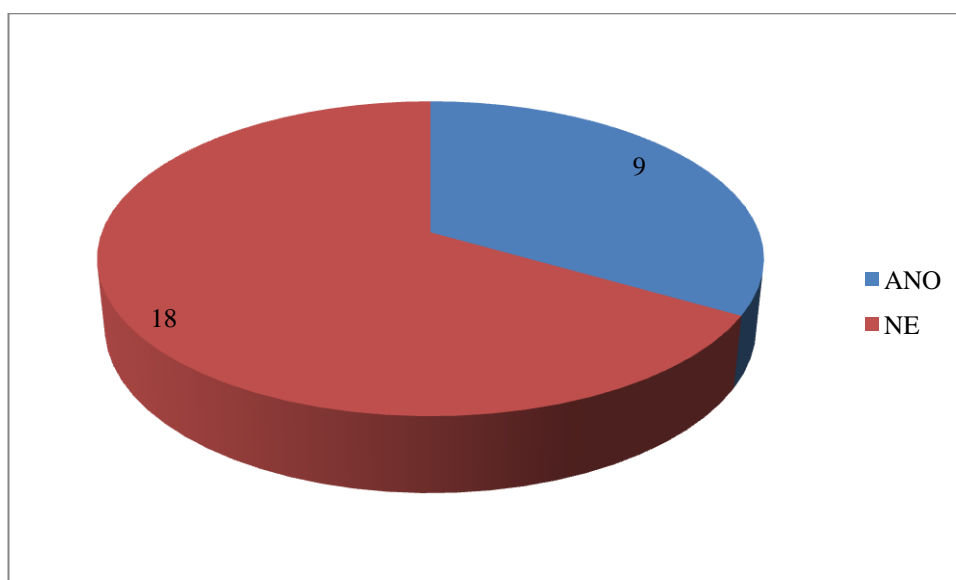
o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů upravuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

- Můžete uvést důvody, proč osoby se zdravotním postižením nezaměstnáváte.

Legislativní změny se dotkly i zaměstnavatelů, otázkou je zda pobídky ze strany státní správy jsou dostačující, zda podnikatele nezatěžuje přílišná legislativa nebo vůbec neví o možnostech daňových úlev proto, aby osoby se zdravotním postižením zaměstnávaly. V zákoně jsou uvedeny povinnosti zaměstnavatele zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. Zákoník práce však nestanoví žádné zvláštní podmínky pro uzavírání pracovněprávních vztahů s osobami se zdravotním postižením.

6.3 Charakteristika zkoumaného souboru

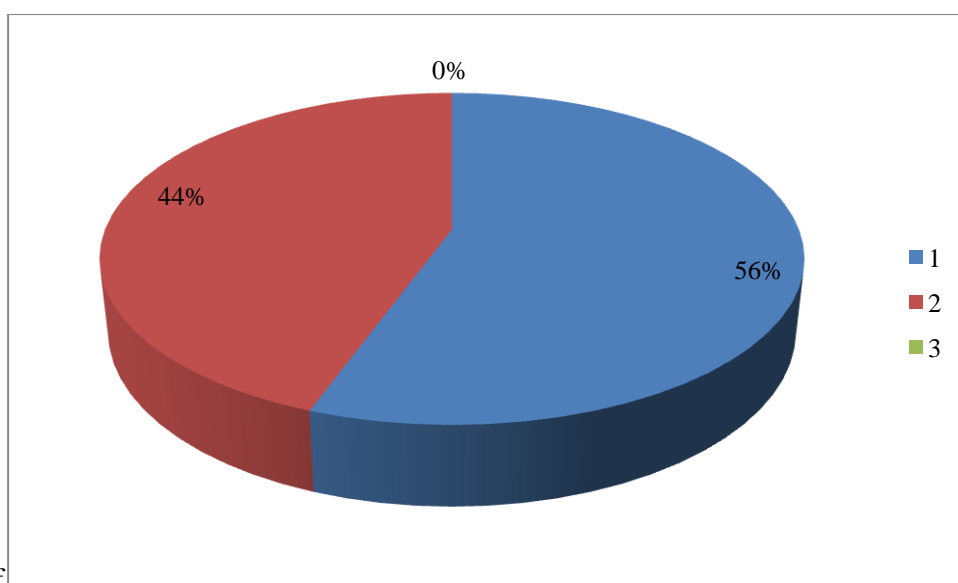
Cílem šetření bylo zjistit, zda firmy v regionu Zlín zaměstnávají zdravotně postižené. Byla zvolena forma dotazníků. V rámci šetření bylo osloveno 27 firem, které působí ve všech oblastech podnikání a to s počtem zaměstnanců od 1 až do 200. Ze 27 tázaných se 9 vyjádřilo, že zdravotně postižené zaměstnávají a 18 firem zdravotně postižené nezaměstnává.



6.4 Průběh šetření

Vyhodnocení otázek firem, které osoby se zdravotním postižením zaměstnávají. Údaje jsou vyhodnoceny v %.

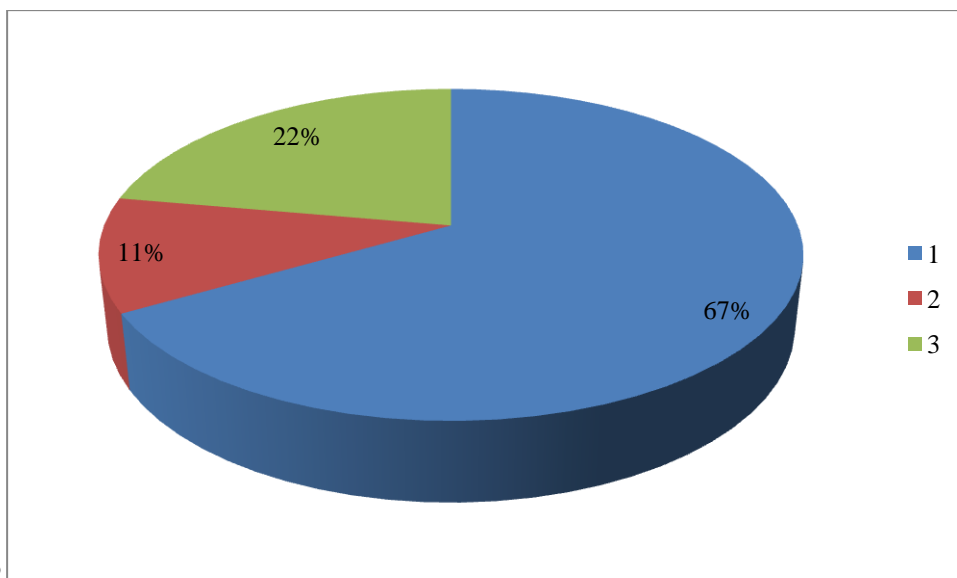
1. Počet osob se zdravotním postižením: 44% firem zaměstnává 1-3 zaměstnance, 56% zaměstnává 3-5 zaměstnanců, 5- 10 nevedla žádná z firem.



Graf

1. - 1-3 osoby, 2. - 3-5 osob, 3. -5-10 osob

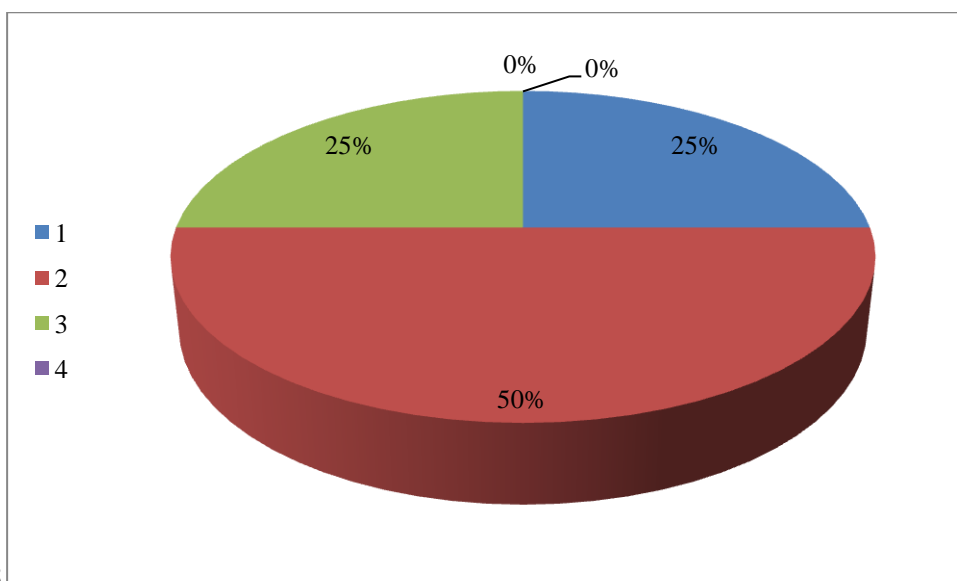
2. Převládají muži, ženy nebo obojí: 67% zaměstnává výhradně muže, 11% výhradně ženy a 22% muže i ženy.



Graf 2

1. -muži, 2. -ženy, 3. -muži i ženy

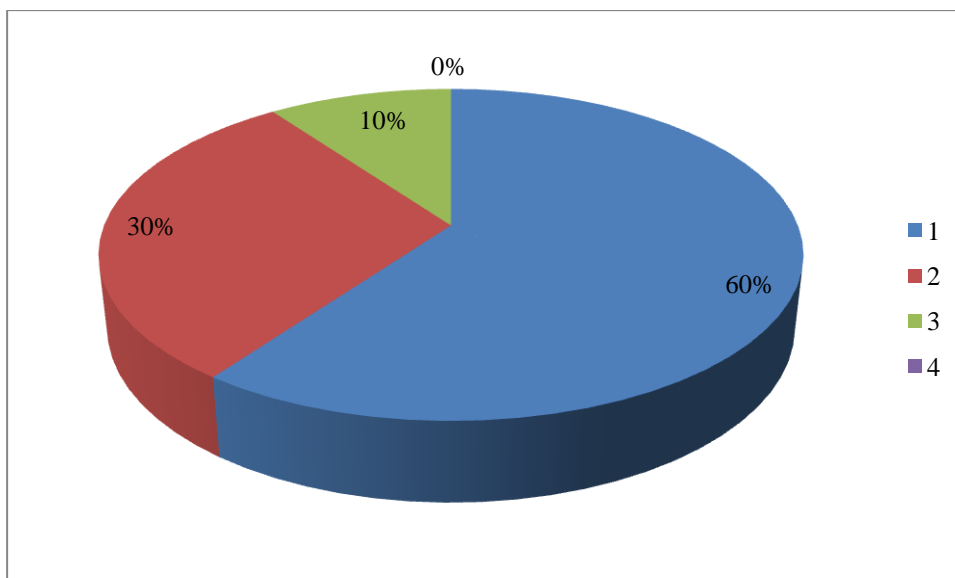
3. Druh zdravotního postižení: v 50% převládají osoby se somatickým postižením, 25% shodně osoby s mentálním postižením, 0% zrakové postižení



Graf 3

1. -mentální, 2. -somatické, 3. -sluchové, 4. -zrakové

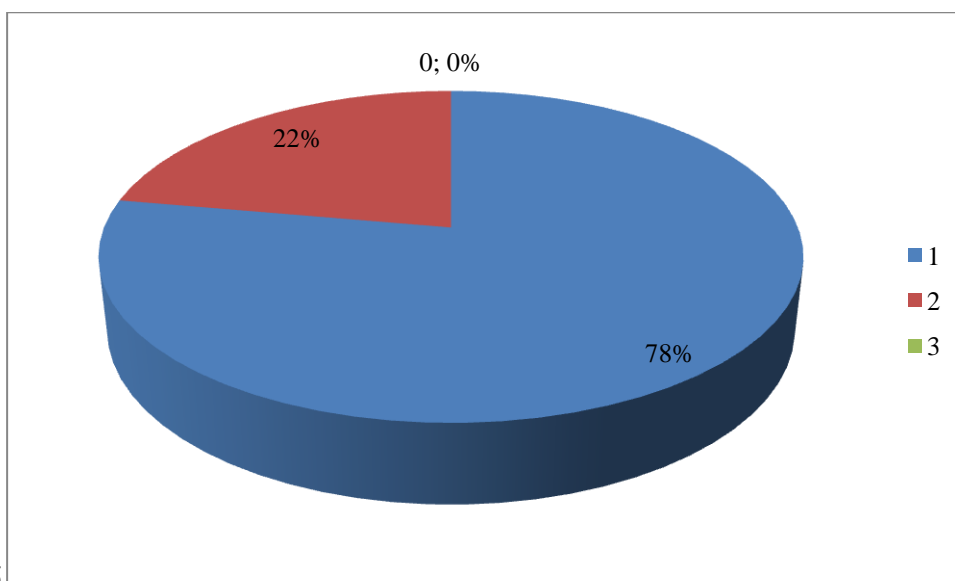
4. Dosažené vzdělání osob se zdravotním postižením: v 60% převládá vzdělání základní, 30% střední a 10% středoškolské.



Graf 4

1. -základní, 2. -střední, 3. -středoškolské, 4. -vysokoškolské

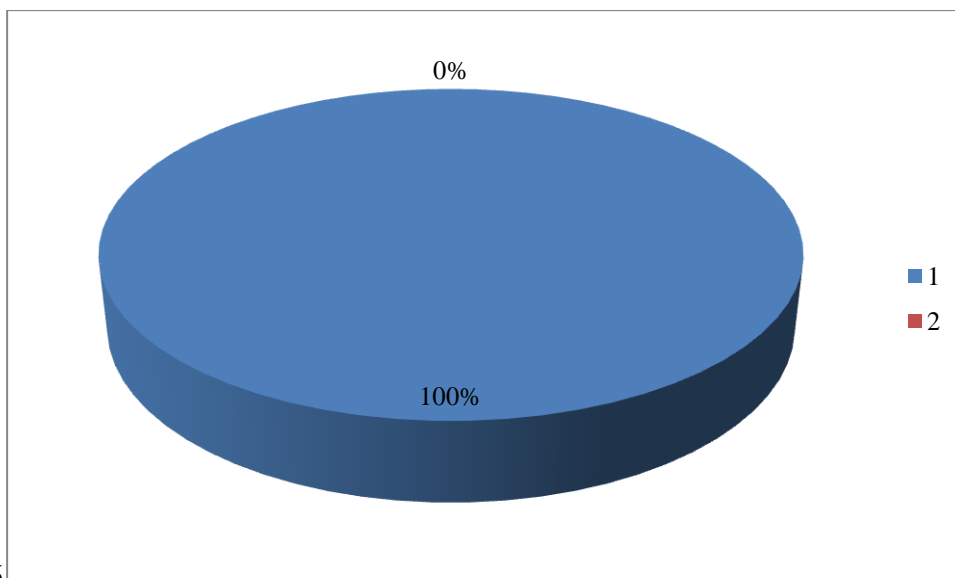
5. Profese, kterou osoba se zdravotním postižením ve firmě zastává: v 70% převládají dělnické profese, 28% manažerské funkce, 0% vedoucí pracovníci.



Graf 5

1. -dělník, 2. -manažerská funkce, 3. - vedoucí pracovník

6. Využívá osoba se zdravotním postižením službu asistenta: ve 100% osoby se zdravotním postižením službu asistenta v zaměstnání nevyužívají.



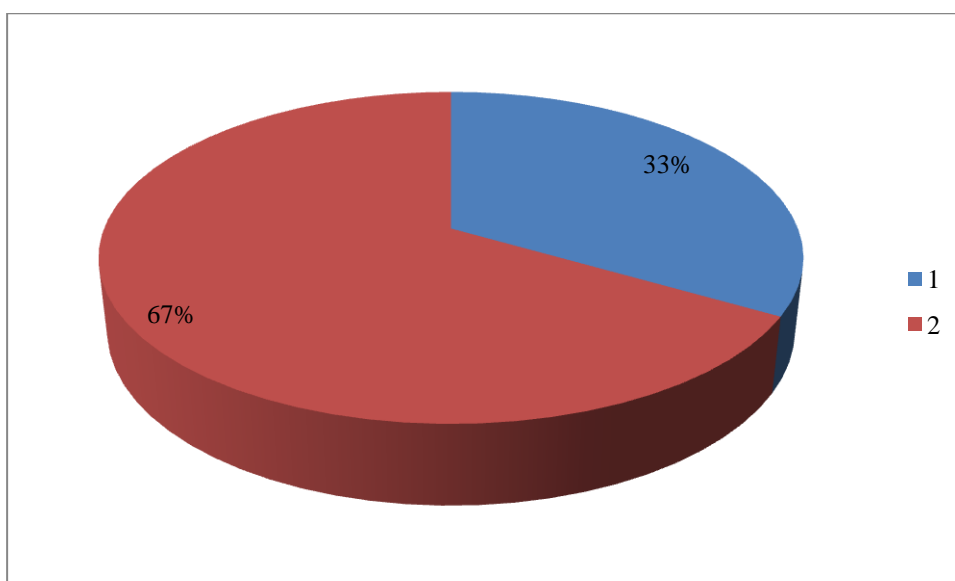
Graf 6

1. - ano, 2. – ne

Vyhodnocení firem, které osoby se zdravotním postižením NEzaměstnávají:

Firmám, které osoby se zdravotním postižením nezaměstnávají, byly položeny následující otázky a výsledky byly opět vyhodnoceny v %.

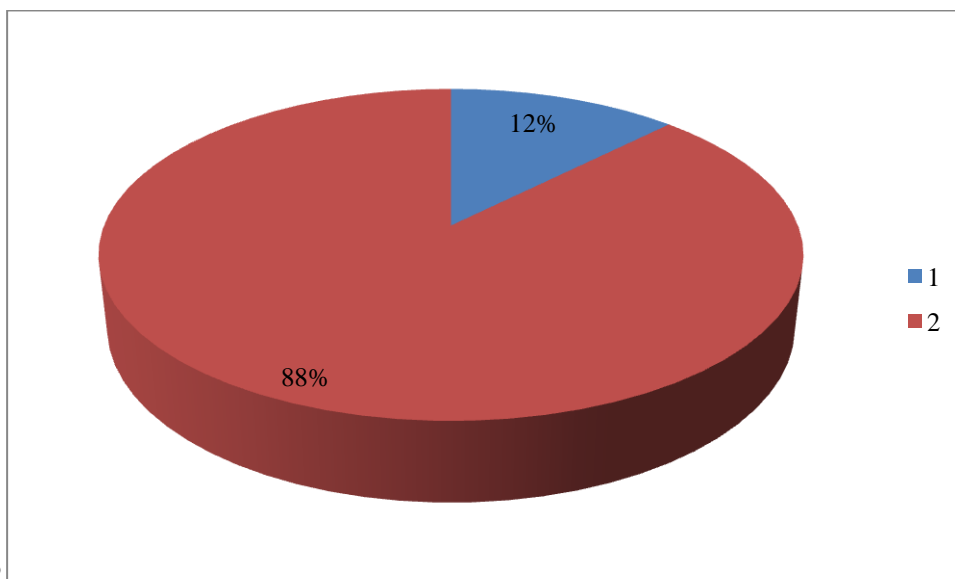
1. Žádala u vás někdy osoba s postižením o práci: 67% firem uvedlo, že u nich byla osoba se zdravotním postižením požádat o práci, 33% o práci nepožádali.



Graf 1

1. -ano, 2. -ne

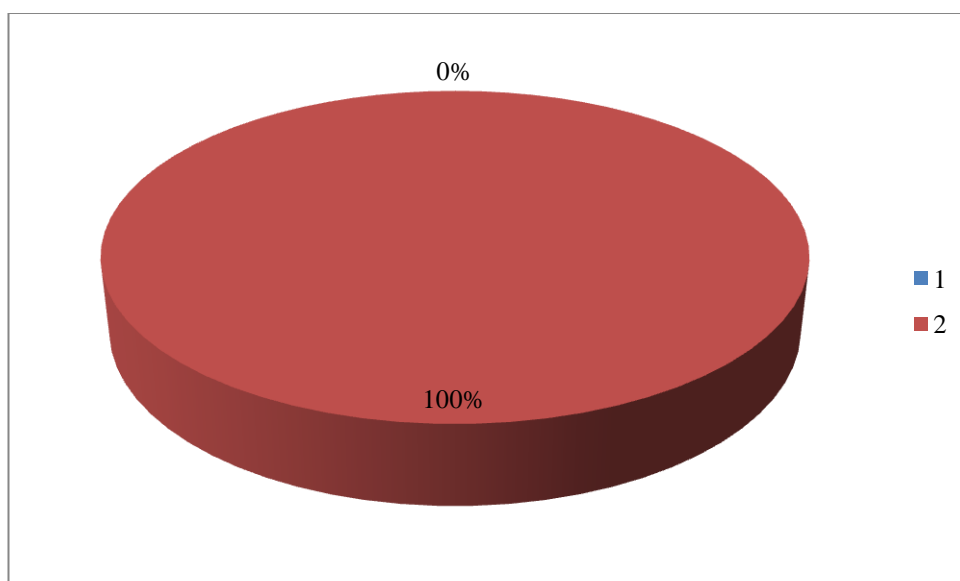
2. Jsou firmy ochotny zaměstnávat osoby se zdravotním postižením: pouze 12% zaměstnavatelů je ochotna zaměstnávat osoby se zdravotním postižením, 88% osoby se zdravotním postižením zaměstnávat nechce.



Graf 2

1. -ano, 2. -ne

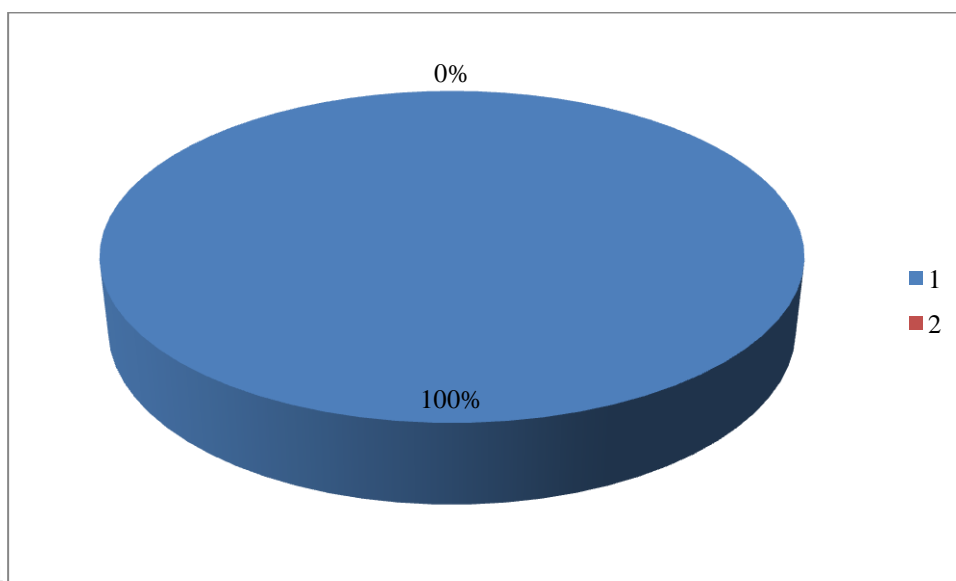
3. Napomáhá daňový systém zaměstnávání osob se zdravotním postižením: 100% uvedlo, že daňový systém nenapomáhá zaměstnávání osob se zdravotním postižením.



Graf 3

1. -ano, 2. - ne

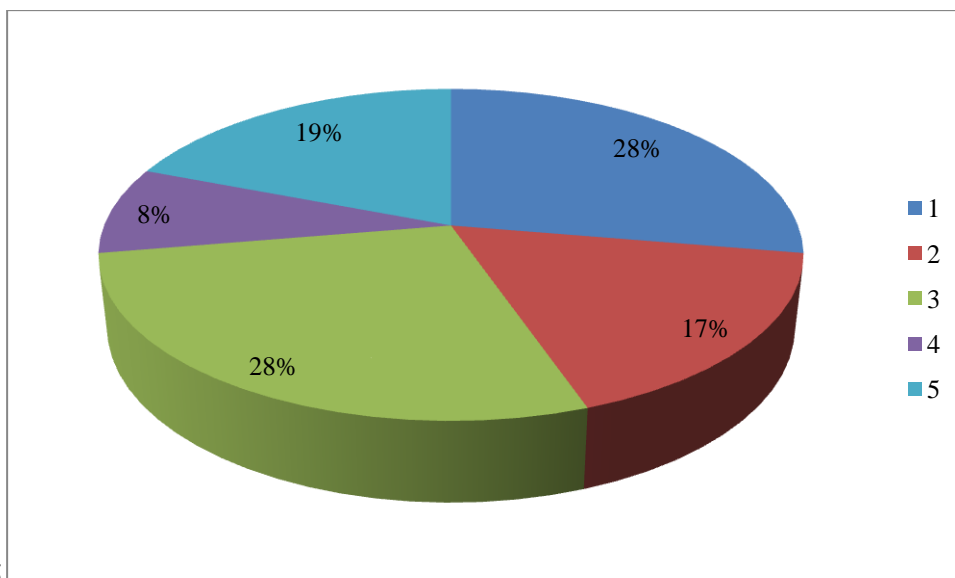
4. Důvody proč firmy osoby se zdravotním postižením nezaměstnávají: 100% dotazovaných, bylo ochotných zaškrtnat důvody, proč osoby se zdravotním postižením nezaměstnávají.



Graf 4

1. -ano, 2. -ne

5. Důvody proč firmy nezaměstnávají osoby se zdravotním postižením: 28% dotazovaných uvedlo, že jsou příliš malá firma a už není v jejich zájmu zaměstnat další osoby, u 17% charakter výroby neumožňuje zaměstnávat osoby se zdravotním postižením, 28% uvádí, že pobídky, které stát nabízí při zaměstnání osoby zdravotně postižené, jsou nedostačující, 8% se obává, že pokud by osobu se zdravotním postižením zaměstnali, hrozí jim časté kontroly, papírování atd., 19% zaškrtnulo malou osvětu spojenou se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením.



Graf 5

1. -příliš malá firma, 2. -charakter výrob neumožňuje zaměstnávat osob se ZP, 3. -slabé pobídky ze strany státu, 4. - obavy z problémů, které by mohly zaměstnáním ZP mít (kontroly, přílišná administrativa, hlášení atd.), 5. - malá osvěta

6.5 Ověření problémových otázek

-Přijímají zaměstnavatelé osoby se zdravotním postižením do pracovního poměru?

Z výzkumu vyplývá, že zaměstnavatelé raději zaměstnávají osoby bez postižení a to několika závažných důvodů. Myslí si, že daňový systém, který je zaveden v české republice není příliš výhodný, a proto zaměstnávat osoby zdravotně, postižené není pro ně firmy nějak motivující.

I když se v dnešní době studijní podmínky pro zdravotně postižené zlepšily, přesto stále není na trhu dostatek vysokoškolsky vzdělaných zdravotně postižených.

Př. Ve Švédsku veškerou mzdu osob se zdravotním postižením a nákup strojů hradí stát. Zaměstnané osoby se zdravotním postižením jsou tzv. zvláštním režimu. (Poznatek od firmy, která zpracovává plasty)

-Upravují jim pracovní podmínky? Zaměstnávání osob se zdravotním postižením je výhodné jen pro některé firmy. Jedná se většinou o menší subjekty, které zásobují větší firmy spotřebním materiálem, jako jsou kancelářské potřeby, obaly, hygienické prostředky,

výrobní pomůcky, tonery. Tím, že jsou schopné pro některé firmy poskytnout tzv. náhradní plnění, tím získávají konkurenční výhody oproti jiným firmám ve stejném segmentu.

- Je v plánu zaměstnavatelského subjektu tvorba chráněných dílen a pracovišť? Ty firmy, které byly schopné od revoluce v 89 do dnešní doby chráněné dílny a pracoviště vytvořit a ustát v konkurenčním prostředí, vzhledem k charakteru své činnosti, je již vytvořili, takže se nepředpokládá masivnější vznik nových chráněných dílen a pracovišť.

- Má komunitní plánování specifikaci osob s mentálním postižením? Systém komunitního plánování jako také je plánováno na několik let pro osoby se zdravotním postižením. Vzhledem k tomu, že každé postižení má svá specifika má ve svých vnitřních směrnicích specifický plán pro každé postižení.

ZÁVĚR

Téma zaměstnanosti osob se zdravotním postižením je v dnešní době velmi aktuální. Cílem bakalářské práce bylo, nastolit otázky týkající se zaměstnanosti osob se zdravotním postižením v běžných výrobních podnicích a pokusit se na ně odpovědět.

Osoby se zdravotním postižením jsou jako téma velmi obšírné, každé postižení má svá specifika, ale určitými symptomy jsou však propojeny. Z historie víme, že tento proces procházel velmi dlouhým obdobím, ve kterém se formovala péče o jedince, kteří se nějakým způsobem odlišovali. Zájem o ně byl zprvu pouze lékařský a až později začal stát centru pozornosti i právníků a pedagogů. Tyto osoby stály na okraji společnosti, až později byly umisťovány do ústavů a bylo nemyslitelné, aby byly vůbec vzdělávány natož zaměstnávány. Pokud byly zaměstnávány, tak jen v podřadných pracovních pozicích jako otroci. O to, aby s osobami se zdravotním postižením bylo zacházeno rovnoprávně, se zasloužilo několik významných osob, mezi kterými byli lékaři, pedagogové, psychologové. Pojmy, jako je integrace, socializace, rehabilitace nám vstupují do podvědomí až v minulém století a dnes už jsou všeobecně zavedené a užívané.

Na začátku bakalářské práce bylo předneseno několik otázek týkajících se zaměstnanosti, formou dotazníku bylo osloveno několik firem. Cílem bylo zjistit, jak si stojí osoby se zdravotním postižením na trhu práce, na straně jedné a na straně druhé poukázat na problémy zaměstnavatelů na straně druhé v regionu Zlín.

Šetřením formou dotazníku bylo zjištěno, že lepší možnost uplatnění na trhu práce mají osoby se somatickým postižením. Nejhuře vyšly osoby se zrakovým postižením. Co se týče rovnoprávného postavení žen a mužů, zaměstnavatelé raději zaměstnávají muže. Na trhu práce stále chybí dostatek vysokoškolsky vzdělaných osob se zdravotním postižením, většinou dosahují základního v lepším případě středního vzdělání a zastávají v převážné většině pozice dělnické. Ani jedna z dotazovaných firem nevedla, že by zaměstnaná osoba s postižením v zaměstnání využívala služeb asistenta. Předpokládáme však, že zaměstnavatelé zaměstnávají osoby s lehčím postižením.

Co se týče zaměstnavatelského subjektu, vyšlo najevo že, z tázaného vzorku pouze 12% dotazovaných firem je ochotno zaměstnávat osoby se zdravotním postižením a všichni shodně označily za hlavní důvod nepříliš motivující daňový systém a slabé pobídky ze strany státu v problematice zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Na druhém místě

označily, že charakter výroby neumožňuje zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. Vyplývá z toho, že většina firem využívá raději náhradní plnění, než příspěvky na tvorbu chráněných míst.

Osoby se zdravotním postižením mají v systému komunitního plánování své místo. Prostřednictvím této metody se plánuje rozvoj služeb pro zdravotně postižené. Jeho realizace a zavádění do praxe závisí na spolupráci několika subjektů a umění najít vzájemnou shodu. Tato metoda umožňuje občanům zasahovat do veřejných věcí a tím možnost zkvalitnit nejenom oblast sociálních služeb.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENU

Literatura knižní

Doc. PhDr. Černá, M. CSc a kol. *Česká psychopedie-speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. 1.vyd. Universita Karlova v Praze: nakl. Karolinum, Praha 2008. str. 80, ISBN 978-80-246-1565-3

JÁN JESENSKÝ a kol., *Kontrapunktů intergrace zdravotně postižených*. 1.vydání vydavatelství Karolinum, Praha 1995, ISBN: 80-7184-030-0

PhDr.JOSEF SLOVÍK,Ph.D. *Speciální pedagogika*. 1. vydání Grada Publishing,a.s.,2007,s.32. ISBN 978-80-247-1733-3

Mezinárodní klasifikace nemocí – 10. revize, Duševní poruchy a poruchy chování. 3.vyd. Psychiatrické centrum Praha, 2006. Str. 179., ISBN 80-85121-11-5.

RENOTIÉROVÁ, M.,LUDÍKOVÁ,L. a kolektiv. *Speciální pedagogika*. 4.vydání Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 209. ISBN 80-244-1475-9

SOVÁK, M.:*Nárys speciální pedagogiky*. Praha: SPN, 1975

VALENTA, M., MULLER, O.: *Psychopedie*. 1. Vydání. Praha: Parta 2003. ISBN 80-7320-039-2

Sbírky zákonů

Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákonč.262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Internetové zdroje

<http://komunitni.planovani.com>, 15. 4. 2011

www.kr.-zlinsky.cz , 6. 2. 2011

www.mpsv.cz ,2009

[http://www.praceprozp.cz/hledani-prace/seznam-zvlaste- vhodnych-pracovnich/dusevni-
ipostizeni.html](http://www.praceprozp.cz/hledani-prace/seznam-zvlaste-vhodnych-pracovnich/dusevni-postizeni.html), 21. 3. 201

www.slunecnice.us , 4. 3 .2001

ANOTACE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Anna Zelinger
Katedra:	Speciální pedagogika PdF UP
Vedoucí práce:	Krejčířová Olga Doc. PhDr., PhD
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Regionální politika zaměstnávání osob se zdravotním postižením.
Název v angličtině:	Regional policy of employing people with disabilities
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.</p> <p>Teoretická část se zabývá osobami s postižením se zaměřením na mentální postižení. V jednotlivých kapitolách jsou podrobněji rozvedeny jednotlivá postižení, historická východiska, integrace a inkluze, poradenství, podporované zaměstnání a chráněné dílny, související legislativa a systém komunitního plánování v regionu Zlín.</p> <p>Praktická část rozebírá dotazníky položené firmám ve zlínském regionu, zaměřené na zaměstnávání osob se zdravotním postižením.</p>
Klíčová slova:	Osoba se zdravotním postižením Mentální postižení

	<p>Integrace</p> <p>Inkluze</p> <p>Chráněné zaměstnávání</p> <p>Chráněné dílny</p> <p>Zaměstnanost a zaměstnávání</p> <p>Regionální politika</p> <p>Dotazník</p>
Anotace v angličtině:	<p>Bachelor thesis is dividend into theoretical and practical part.</p> <p>The theorertical part deals with persons with disabilities with focus on mental disability. In individual chapters detailing individual disability, historici basis, integration and inclusion, Guyance, suported emplyment and sheltered worksshops, related legislativ and a systém of community planing in the region of Zlín.</p> <p>The practical part of the questionnaire examines firms situated in the Zlín region, fokusing on employment of persons with disabilities.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>People with disabilities</p> <p>Mental handicapped</p> <p>Integration</p> <p>Inclusion</p> <p>Sheltered employment</p> <p>Sheltered workshops</p> <p>Employment and employing</p>

	Regional policy Questionnaire
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	59
Jazyk práce:	Čeština